

Алег Кабзар 4

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Баляслаў Пачонка 9

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 24 (2718) Год LIII

Беласток, 15 чэрвеня 2008 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

V Студзіводскі фестываль

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

V Міжнародны фестываль веснавага фальклору „Там по маёвуй росі”, які з 5 па 8 чэрвеня арганізаваў Музей малой айчыны, выйшаў з новымі прапановамі для публікі і павялічыў тэрыторыю прэзентацыі народнага фальклору Падляшша і Палесся. Сёлета спевакі выйшлі па-за Студзіводы і пад акампанемент народных інструментаў выступілі ў цэнтры Бельска-Падляшскага, побач ратушы, і з карагодамі прайшліся вуліцай Міцкевіча, запрашаючы бяльшчан у Студзіводскі музей. Больш урачыстымі, чым у мінулых гадах, былі таксама карагоды, суправаджаючыя палескі абрад „Куста”, якія пракаціліся вуліцамі Студзіводаў неўзабаве да адкрыцця фестывалю. Дзве дзяўчыны пад народныя песні былі прыяздзоблены клянцовымі лісткамі, а пасля дзве групы спевакоў выйшлі да жыхароў Студзіводаў, спяваючы перад паасобнымі хатамі веснавыя песні і прэзентуючы народныя прыказкі. Далучаліся да іх госці фестывалю і бяльшчане, якія спецыяльна прыязджаюць сюды, каб прыняць удзел у шэсці, акрашаным спевамі і народнымі танцамі.

Прэзентацыя народнай творчасці

— Можа дзеля малага юбілею (сёлета пяты выпуск фестывалю) вы павялічылі прапанову для публікі? — пытаю старшыню музейнага аб’яднання Дарафей Фіёнік.

— У нас юбілеі паводле свайго падліку, спалучанага з народнымі традыцыямі. Юбілейным было трыццаце мерапрыемства, прымеркаванае да Тройцы. Калі дачакаем, юбілейным будзе сёмы фестываль, бо ў Царкве — сем таінстваў, а пасля і дванаццаты, бо было ж дванаццаць апосталаў, — тлумачыць Дарафей Фіёнік. — Мы ўвесь час трымаемся асноўнага кшталту фестывалю, і толькі ўзбагачаем прапанову. Выйшлі мы ў цэнтр горада, каб урачыста запрасіць бяльшчан на наша мерапрыемства.

Сёлетнюю прапанову ўзбагаціў семінар, які прайшоў у міжнароднай кампаніі. Быў ён намнога больш усебаковы і багаты, чым дыскусія ў мінулых гадах. Выступленні і змястоўная дыскусія тычыліся ў галоўным веснавага аўтэнтчнага фальклору на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, Польшчы, Латвіі і іншых краін. У семінары прынялі ўдзел спевакі з фальклорных калектываў, якія прэзентавалі даўнія песні, даследчыкі фальклору, так аматары, як

Калі адны калектывы выступалі на сцэне, іншыя займалі месца побач публікі (на першым плане Дарафей Фіёнік і „Збучанкі”)

і прафесіяналы. Ірына Мазюк з Універсітэта культуры і мастацтваў з Мінска, Сцяпан Копа з Ваяводскага асяродка анімацыі культуры, ціролец Ёган Вольфганг Ніклаўс з Міжнароднага вандроўнага тэатра „Венгайты” з Новага Каўкава (каля Ольштына) глянулі на фальклор з навуковага пункту гледжання. Тэатр „Венгайты”, які прэзентаваў даўнюю народную творчасць, даследуе таксама літургічны спеў у мінулым. Прэзентацыя фільмаў з папярэдніх фестывалю была падвядзеннем вынікаў дзейнасці Аб’яднання „Музей малой айчыны ў Студзіводах” у галіне захавання і папулярызавання народнага фальклору.

З веснавым фальклорам

Прэзентацыю народнага фальклору распачаў калектыў „Saucējas” з Акадэміі культуры Латвіі з Рыгі. Побач арыгінальнага спева і народных інструментаў паказаў ён народныя танцы. Арганізатары фестывалю асабліваю ўвагу звярнулі на веснавы фальклор Падляшша і Палесся, хаця спяваліся таксама іншыя даўнія песні. Нашы калектывы выступілі з фальклорам беларусаў бельска-гайнаўскага Падляшша. Веснавыя песні ўдала заспявалі „Збучанкі”, жанчыны з Дабрывады і старэйшыя салісты. Адкрыццём была Валянціна Данілюк з Казлоў, якая ўпершыню выступіла на сцэне. На сцэне выступіла таксама вопытная самадзейніца Ніна Такаюк з Мікулічаў, якая вучыла яшчэ моладзь народнаму танцу. Іншыя старэйшыя салісты прэзентавалі адметнасці спева, характэрныя паасобным сёлам Бельшчыны і Гайнаўшчыны.

Сярод маладых спевакоў вылучалася „Жэмэрва”, якая захапляе публіку сваім традыцыйным спевам

і перамагае на конкурсах „Беларускай песні”. Да выступаў на сцэне арганізатары запрасілі таксама наймаладшых актэраў. Дзеткі з Прадшколы № 7 у Бельску-Падляшскім, дзе навучанне вядзецца па-беларуску, адважна прадставілі сцэнку „Гуканне вясны”, а іх крыху старэйшыя сябры прадставілі благавешчанскія і юр’еўскія народныя абрады. Былі бусліны лапы і качанне каравая, прымаўкі, прыказкі і народныя песні. Публіку захапіла тое, што дзеткі добра і беспамылкова размаўляюць на студзіводскай гаворцы. Іх апякун Анна Фіёнік растлумачыла, што бельскія дзеткі ў асноўным ужо польскамоўныя, але, працуючы з імі, можна іх штотраў лепш навучыць размаўляць па-свойму, паколькі многія з іх добра асвоены з мовай бацькоў і дзядоў. Лукаш Бартосік прэзентаваў фальклор Такароў, вёскі сваіх продкаў, а Оля Сарокін з бельскай „тройкі” выйграла конкурс на самы цікавы твор напісаны па-свойму і з рук кіраўніка „Жэмэрвы” Анны Фіёнік атрымала ўзнагароду.

Фальклор беларускага Палесся прэзентавалі калектывы з Рэспублікі Беларусь. Першымі выступілі „Ладаражаначкі”. Жанчыны з вёскі Ладараж (непадалёк ад Пінска) прыехалі разам са сваімі музыкантамі, каб паказаць абрад „Каравая” ў час вяселля. У калектыве аўтэнтчнага фальклору з Гуты (каля Брэста) выступілі галасістыя жанчыны.

— Вось цяпер і раскрыліся яны са сваім спевам, — сказаў Дарафей Фіёнік пра жанчын з Гуты, якія ў Польшчу прыехалі ўпершыню. — Адметнасць нашага фестывалю — адкрыванне новых калектываў з Палесся і амаль усе з іх, прыязджаючы да нас, першы раз **працяг 5**

Наша мова 2

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Яшчэ гады два таму я злавіў сябе на думцы, што думаючы па-беларуску, пішучы на роднай мове, размаўляючы па-беларуску ў сям’і, са сваімі сваякамі, сябрамі і проста добрымі знаёмымі, мне не хочацца гаварыць па-беларуску з чужымі, незнаёмымі людзьмі. З цягам часу гэтае пачуццё ўзмацняецца. І, мяркую, не ў мяне аднаго. Чаму?...

Імпазантны альбом 5

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

Экуменічнае свята Альхоўкі 12

Міра ЛУКША

ЗАПРАШЭННЕ

Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”, Радые „Рацыя” і Падляшская ксёнжніца запрашаюць на сустрэчу з беларускімі літаратарамі

Уладзімірам Арловым, Лявонам Баршчэўскім, Андрэем Хадановічам і Уладзімірам Някляевым,

прымеркаваную да выхаду на польскай мове анталогіі беларускай паэзіі XV-XX стагоддзяў. Сустрэча адбудзецца 17 чэрвеня 2008 г. (аўторак) а гадз. 18⁰⁰ у вялікай зале Падляшскай ксёнжніцы ў Беластоку, вул. Кілінскага, 16.

97705461196000

Тэкст і фота Ілоны КАРПЮК

Ноч цудаў па-беларуску

Тэма змены пакаленняў, перш за ўсё сярод беларускай апазіцыі, разглядалася ў час канферэнцыі „Змена пакаленняў? Або беларускія адразнасці ў мэтах, каштоўнасцях і стратэгіі”, якая на мінулым тыдні прайшла ў Варшаве. Не была гэта выпадковая справа. Першы гэтакі праект адбыўся напрыканцы 2006 года. Аказалася, што абмен думкамі і дыскусія паміж палітыкамі, дзеячамі ды навукоўцамі вельмі патрэбныя, таму арганізатары вырашылі працягваць гэту ідэю.

— Не было б гэтай канферэнцыі, калі б не падтрымка прафесара Анджэя Сулімы-Камінскага, — сказаў Андрэй Дынько, галоўны арганізатар мерапрыемства.

Прафесар Камінскі гэта добры дух беларускіх спраў, асабліва ў навуковым кантэксце. Ён адкрыў, што яго сям’я выводзіцца з-пад Бабруйска, што пераканала яго самога да дзеянняў на беларускай ніве.

а. Аляксандр Надсан: — Сэрца ў маладым пакаленні на сваім месцы

Дзякуючы дапамозе прафесара, але і рашучасці Андрэя Дынько стварыўся сапраўды якасны форум для дыскусіі. Дасканалыя ўмовы забяспечыў Інстытут грамадзянскае прасторы і публічнай палітыкі Вышэйшай школы гандлю і права імя Лазарскага ў Варшаве, які даследуе становішча Усходняй Еўропы, асабліва Беларусі.

— Наша сэрца адкрытае, — сказаў прадстаўнік школы імя Лазарскага, — чакаем ваших распараджэнняў!

Цяжка ў некалькіх словах перадаць атмасферу канферэнцыі, перш за ўсё таму, што ўдзельнікі прэзентацыі і дыскусій гэта не толькі беларускія апазіцыянеры, але і выдатныя навукоўцы, якія працуюць ва ўніверсітэтах па ўсім свеце, шукаючы адказаў на

Івонка Сурвіла: — Варта задумацца над розніцай паміж шуканнем маладымі людзьмі жыццёвых перспектыв і апартурнізмам

віла — старшыня Рады БНР, Вячка Станкевіч, які за беларускія справы змагаецца ў ЗША, ці айцец Аляксандр Надсан, які 64 гадоў хавае Беларусь у сваім сэрцы ў Лондане. У Польшчы ў такой сітуацыі гаворыцца, што з’ехалася „самая смятанка” і думаю, што гэта не пераўвельчэнне, бо рэдка бывае, каб цэлы беларускі свет у адным месцы абмяркоўваў свае справы. Можна не цэлы, бо, вядома, не было аднаго з галоўных герояў, Аляксандра Лукашэнкі, на якога спасылалася большасць выступоўцаў, паколькі немагчыма гаварыць пра апазіцыю не краваючы асобу прэзідэнта.

Многа горкіх слоў выслухалі маладыя апазіцыянеры. Хаця навуковы аналіз тэарэтычна пазбаўлены эмоцыі, аднак рэакцыі на ўсялякія ацэнкі бываюць розныя. Апазіцыйныя дзеячы ў асобах Алеся Міхалевіча ці Паўла Севярынца з далікатнай ус-

Сяргей Богдан: — Хрысціянская дэмакратыя павінна інспіраваць культурную рэвалюцыю

мешкай ставілі пытанні і давалі адказы, але ўсё гэта было кінутае ў вір праблем, якія аб’ядноўвала адно сцвярджанне: беларуская апазіцыя не ведае куды пайсці. І хаця дзеля пошукаў выхаду з тупіка такія сустрэчы патрэбныя, аднак гэта не абазначае, што ўдасца знайсці адказы. Вялікую вартасць маюць напэўна глыбокія аналізы розных праблем, бо па сутнасці справа не толькі ў тым, каб вырашыць хто ў сваю чаргу будзе ўзначальваць Беларускі народны фронт, або ці прыйдзе

„ноч цудаў”, якая зусім адменіць сітуацыю. Пра „ноч цудаў” распавёў Ян Максімяк, які адзначыў, што яна проста не прыйдзе, а вера ў яе гэта вынік бездапаможнасці, калі не неразумнасці. Звяртаю ўвагу на да-

клад Яна Максімяка, які накіраваў дыскусію ў цікавы бок.

— Я паставіў свой тэзіс як журналіст, таму таксама звярнуў увагу ўсіх, — сказаў Ян Максімяк. — Я свядома кіраваўся правакацыяй, бо я не навуковец, а толькі наглядаю сітуацыю і шукаю высноваў.

А Максімяковае пытанне гучала: „Ці беларуская апазіцыя прайграе бітву за маладыя розумы?” Хутка з адказам прыйшоў Павел Казанэцкі,

Аляксандр Мілінкевіч: — Аб’яднаныя дэмакратычныя сілы ў змозе весці барацьбу з Лукашэнкам, але не падрыхтаваныя ісці ў Еўропу

які тэмамі Украіны і Беларусі займаецца здаўна, а свае погляды прэзентуе бяссорамна і наўпрост. Яго словы, што маладыя розумы прайграла не толькі апазіцыя, але і Лукашэнка, Ян Максімяк прыняў з дыстанцыяй, паказваючы на адсотак моладзі, якая ўсё ж такі не выступае супраць рэжыму. Але з прыемнасцю звярнуў яшчэ ўвагу на меркаванні Паўла Казанэцкага, які засяродзіў увагу слухачоў дзякуючы яшчэ аднаму тэзісу. „У Беларусі расце трэцяя сіла, — сказаў ён. — Яна яшчэ не сфармавалася, яна пакуль не акрэслена, але гэта вялікая маса маладых незадаволеных дзейнасцю апазіцыі ды жыццём у рамках рэжыму”. Пакуль, аднак, гэтая мроя адлеглая, якая не паддаецца даследаванням, не буду працягваць гэтай тэмы.

Хачу затое прыблізіць абшары дыскусій, якія часткова вызначыліся тэмамі выступленняў, але і былі названы арганізатарамі. Шырока разглядалася тэма змены пакаленняў і, як паказалі выступленні, гэта не толькі відавочная праблема (хаця натуральная), але і глыбока перадумваная беларускімі дзеячамі. Аказваецца, што пакаленні, хаця, вядома, існуюць, не выконваюць у выпадку беларускай апазіцыі чаканай ролі. У другой частцы тэмы пра пакаленні арганізатары пытаюць: рухавік ці тормаз? Не спыталіся аднак: а можа крок назад?

Цікавыя погляды з’явіліся на другі дзень канферэнцыі, калі агульная праблема датычыла беларускага ха-

рактару. Млявая нацыя. Што гэта і ці сапраўды адлюстроўвае жыццёвую паставу беларусаў. Гэта аказалася не меншай правакацыяй за тэзіс Яна Максімяка. „Як можа гаварыць пра праблемы беларускага народа, калі самі сябе называем млявай нацыяй”, — больш-менш так гучаў адзін з галасоў з залы. Праўда, своеасаблівая кантраверза, якая, аднак, аказалася штуршком для эмацыянальнай дыскусіі. Аказваецца, што вялікія праблемы выклікала размова пра разуменне беларускага нацыяналізму. Імке Гансен з Гамбургскага ўніверсітэта звярнула ўвагу на неабходнасць азнаямлення беларусаў з заходнім разуменнем нацыяналізму. Гэта якраз спрычынілася не толькі да гарачага абмену поглядамі, але і да сапраўднага абурэння, выказванага перш за ўсё ў кулуарах канферэнцыі.

Калідор ці хол у выпадку такіх мерапрыемстваў гэта адно з галоўных месцаў размоў. Там абмяркоўваюцца праблемы без гэтак званай палітычнай карэктнасці, там вядуцца перамовы ў справах, якія трэба ў будучыні вырашыць, там можна дазволіць сабе на заўвагі, якіх не запішучь камера ці дыктафон. У та-

ка перамовы ў справах, якія трэба ў будучыні вырашыць, там можна дазволіць сабе на заўвагі, якіх не запішучь камера ці дыктафон. У та-

Імке Гансен: — Ці магчыма, каб апазіцыянеры былі актывістамі, а заадно маладымі жыццярэдаснымі людзьмі?

кой неафіцыйнай абстаноўцы Андрэй Дынько звярнуў увагу на самую вялікую праблему беларускіх аналітыкаў.

— Беларусь — гэта не асобны выпадак, — сказаў Андрэй Дынько. — Трэба ўсвядоміць сабе, што такіх краін ёсць больш, умовы бываюць

Ян Максімяк: — Ноч цудаў не здарыцца

розныя, але праблемы падобныя.

Адным словам нельга з Беларусцю абыходзіцца як з яйкам, толькі прыняць жорсткія рашэнні. Не ведаю толькі ці гэта магчыма, калі, для прыкладу, адна з апазіцыйных сіл збіраецца перамагчы верай у Бога ды радзімай у сэрцы. Ці ў нашых часах, аднак, магчыма перамагчы дзякуючы самой веры?.. Астаецца чакаць „ноч цудаў”.

Юры Дракахруст: — Калі меншасць для большасці — чужакі, тады малыя шансы на перамены

цяжкія пытанні адносна мінулага, сённяшняга ды будучага Беларусі. Апрача навукоўцаў прысутнічалі таксама людзі, якім беларуская справа неабякавая, бо вызначае іхняе жыццё, напрыклад, Івонка Сур-

Неспадзяванкі на дарозе

Ехаў я на ровары 2 мая з Юшкавага Груды ў Бахуры (гэта адрэзак шашы з Міхалова ў Ялоўку) і пільна сачыў на ўхабістыя абочыны маставой. Яна тут вузкая. Калі мінаюцца грузавікі, яны вымушаны з'язджаць на абочыну дарогі, на край маставой, якую ломяць-раструшчваюць. А ўжо найбольш небяспечныя г.зв. пераломы там, дзе скрыжаванні. Тут на шашу ўзбіраюцца аўтамабілі з гравеек — з падпарадкаваных бакавых дарог. У лесе паміж Юшкавым Грудом і Бахурамі грузавікі з драўнінай паламалі асфальт на адной трэці шырыні маставой. Па такой ухабістай маставой ехаць небяспечна. А з'едзеш з яе на мяккую абочыну, дык у рове апынешся! На шашы ля Бахуроў паставілі асцерагальны знак з клічнікам ды надпісам на дошцы „Przełomy 20 km”. Шкада, што ўхабін не ліквідуюць. Знак паставіць — колькі тае работы!

Ля Бахуроў і Юшкавага Груды паабал дарогі стаяць старыя таполі, з якіх падаюць долу сухія галіны. Калі дзьме напорысты вецер, галіны могуць упасці на праязджаючыя аўтамабілі. І з-за іх небяспечна ехаць. Вось такія неспадзяванкі на рухлівай дарозе з Міхалова цераз Юшкаў Груд у Ялоўку!

(ян)

Над Семяноўскім возерам

У суботу, 7 мая г.г. у маляўнічай акаліцы, на беразе Семяноўскага вадасховішча ў Нараўчанскай гміне арганізавалі пікнік для невідучых і слабавідучых Гайнаўскага павета. Яны прыехалі на аўтобусе. Было ім цікава — былі тут упершыню. Надвор'е стаяла (як па заказе) цудоўнае: сонечнае і цёплае. У зарасніках цёхкалі салаўі. Паветра поўніў бэзавы пах. Тут жа і блішчэла-зіхацела гладкая паверхня вады. Такая цудоўная краса прыроды! На жаль, не ўсе маглі гэта ўбачыць...

Агранізатары паклапаціліся пра ўсё. Усе паселі пад прыгожым дашкам, на доўгіх лавах і за доўгім сталом. Частаваліся пахучым бігасам і бульбяной бабкай, гарбатай і ахаладжальнымі напоямі.

І пачаліся конкурсы на найлепшых танцораў, спевакоў ды самых лоўкіх стральцоў у вароты. Ахвотных да ўдзелу ў гульнях было шмат. Пераможцы атрымалі ўзнагароды. Спартыўны ладзілі старшыня і сакратар гайнаўскага гуртка Польскага саюза невідучых Януш Пух і Мікалай Янкоўскі.

Пасля конкурсаў мужчыны распалілі вогнішча. Надыйшла пара падсмажыць на агні кілбаскі. Да іх дадалі квашаныя агуркі, гарчыцу і кетчуп.

Увесь час спяваў фальклорны калектыў „Нараўчанкі”, на акардзеоне іграў яго мастацкі кіраўнік Пятро Скепка. Некаторыя песні спявалі ўсе разам. Найбольш прагучала беларускіх песень. Маёўка над возерам (ідэю падкінуў Янка Целушэцкі) была ўсім даспадобы.

За дапамогу ў арганізацыі майскага пікніка для невідучых войту Нараўчанскай гміны і Надляшніцтва Броўск у Грушках, а таксама за сардэчнасць і прыгожыя песні калектыву „Нараўчанкі” дзякуе Янка Целушэцкі — намеснік старшыні гуртка ПСН у Гайнаўцы.

(мох)

Музыка і жывапіс

Да 27 чэрвеня г.г. у Падляшскай філармоніі ў Беластоку працуе выстаўка беларускага мастака і музыканта Алега Кабзара. У цыкле пад загалоўкам „Алег Кабзар 2008” паказаны 21 карціна, якія ўзніклі на працягу 2005-2008 гадоў. З Алегам КАБЗАРОМ гутарыць Ганна КАНДРАЦЬЮК.

Алег Кабзар нарадзіўся ў 1971 годзе ў Гомелі. Закончыў Акадэмію мастацтваў у Мінску, дзе вучыўся на аддзяленні станковага мастацтва, спачатку ў прафесара Алеся Марачкіна, пасля ў прафесараў Пятра Крахалёва і Мая Данцыга. У 1995 годзе з'ехаў у Польшчу. Жыве ў Бельску-Падляшскім, Варшаве. Зараз працуе харыстам Падляшскай філармоніі і оперы ў Беластоку.

— Па ліку гэта ўжо...
— Дзевятая персанальная выстаўка.

— Найбольш іх было ў Варшаве, аднак першая, пад пэтычным загалоўкам „Мой горад маленькі як кропля дажджу”, адбылася ў Бельску-Падляшскім.

— Так, загаловак я пазычыў ад Надзеі Артымовіч. І вельмі цешуся, што мая першая персанальная выстаўка адбылася ў Бельску.

— У сваім жывапісе выходзілі з канкрэтнага месца. Маю на ўвазе карціны са старымі вуліцамі Бельска?

— Бо гэты горад стварыў мой погляд на архітэктурную вуліцу. Ідзе аб прастору карціны, закрытай у вуліцы. Ёсць там такая ўнутраная архітэктурна. Гэта справа закрытай у рамцы экспрэсіі.

— Сённяшні беластоцкі цыкл талачка пачынаецца са старых вулачак. Гэта свет Бельска?

— Не ведаю чаму мне так захацелася прастору Бельска. Я фізічна адышоў ужо з вуліц Бельска, ужо не жыў у гэтым горадзе. Аднак вуліцы Бельска маюць у сабе нешта асаблівае. Калі пойдзеш імі да канца, заўсёды выйдзеш на поле жыта ці пшаніцы, на нейкую палявую дарогу, проста ў прастору палёў, лугоў, неба. Прастора Бельска характэрная гэтай зямлі. Яна такая падляшская. У апошнім цыкле ёсць некалькі прац з пленэру ў Стрыках, напрыклад, „Пераспелае жыта”.

Для мяне цікавае месца прэзентацыі, бо пасярэдзіне хола ў філармоніі стаіць слуп і ён адначасова быццам раздзяляе мае працы на дзве часткі. Адна з іх — гэта карціны намаляваныя ў пленэры, другая — у закрытай прастору, у майстэрні. Ёсць паміж імі розніца, але відаць, што маляваў іх адзін чалавек.

— Мастак з адчуваннем стыхій прыроды, музыкі. Чаму спалучаеш пленэр і абстракцыю?

— Калі малюю ў натуры, многа гляджу, фіксую. Не ўсё, што ўбачу,

пераношу адразу на палатно. Памяць аб пленэрах дапамагае мне захаваць энергію ў майстэрні. Ідзе пра тое, каб, сядзячы ў чатырох сценах, вока не прыняло той шэрасці ад чатырох сцен, каб у яго не ўвайшоў той бруд, каб вока было чыстае. Абстракцыі гэта мае ўласныя кампазіцыі, якія апавядаюць пра мяне як мастака. У мяне ёсць многа прац з музычнымі інструментамі.

— Маляванне „па ўзору” патрабуе шмат часу. А як справы маюцца з абстракцыяй?

— Каб хутка намаляваць энергетычны абраз, ён павінен да таго сам скласціся ў галаве. Калі ў цябе няма чыстага бачання канкрэтнай карціны, будзеш толькі забіваць час у майстэрні. Гэта справа памяці. Часта, калі малюю ў прастору натуры, многа гляджу, пазней у майстэрні ўсё гэта прыпамінаю і малюю.

— Бруд найлягчэй „пачысціць” музыкой. Ты адчуваеш сябе мастаком ці музыкантам?

— Да мастацтва падыходжу праз музыку. У кожнай працы, быццам падсвядома, карыстаюся музычным варштатам, які цяпер стараюся здабываць, ад нядаўна спяваю ў прафесійным хоры Падляшскай філармоніі і оперы. У мяне няма музычнай адукацыі, таму гэтыя рэчы я мушу пачынаць з нуля. Але музыка была і ёсць у маёй душы, а нават і ў генах, бо мае бацькі — прафесійныя музыкі.

— Хоць Ты гарадскі хлапец з Гомеля, Твае карані на Палессі, у найбольш музычным рэгіёне Беларусі. Раскажы пра сваіх бацькоў.

— Мой бацька ўжо не жыве. Ён выводзіўся ад Калінкавіч над Прыпяццю. У гэтай частцы Палесся прастору падобныя на Падляшша, падобныя гаворкі, песні. Таму мне тут так і добра. Таму вяртаюся і лічу сябе грамадзянінам Падляшша і Палесся.

У дзяцінстве я пабываў разам з бацькам у яго вёсцы. Памятаю,

як я сам хадзіў па дрыгве, памятаю птушак, якіх я нідзе пасля не бачыў, прыгожыя пясчаныя абрывы. Быў я ў месцах, куды немагчыма даехаць на машыне. Калі з'явіўся ў нас матацыкл, мы з бацькам ездзілі ў куточки, закінутыя сярод чаротаў і трыснягу. Такой дзікай прыроды я больш нідзе не бачыў. Я памятаю апавяданні бацькі і бабкі з Палесся. Бацька праводзіў некалькі вясковых гуртоў дык ён таксама наслухаўся песень. Я думаю, што гэтае захапленне перайшло з яго і на мяне. Вельмі люблю падляшскія песні, найбольш тыя, якія на лавачках спяваюць вясковыя бабулі. У гэтым ёсць праўда і пацвярджэнне пейзажу, у якім знаходзяцца тутэйшыя людзі.

— У час Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі я бачыла як многія харысты ўзіраліся ў Твае карціны. Адкуль ідэя, каб паказаць карціны ў філармоніі?

— Гэтае месца адпавядае музыцы ў маіх карцінах і карцінам адпавядае музыка, якая пранікае з-за сцяны канцэртнай залы. Мне хацелася, каб гук пераходзіў праз сцяну і наадварот.

— Ці музыка і жывапіс не змагаюцца ў Табе за першынство?

— Сам па сабе маю склад музычны, гэта па бацьках, а вока ў мяне мастака. Заўсёды ў жывапісе думаю музыкой і наадварот. Пасля пэўнага перапынку і складанасцей у жыцці я зразумеў, што не магу жыць і не маляваць. Думаю, што музыка мне дапаможа.

— Якую карціну з бельскага цыкла лічыш найважнейшай?

— Асабіста дарагая мне карціна „Апошні дзень лета”. Гэта адна са старых вулачак Бельска, вуліца Сянкевіча, якая тады захавалася яшчэ някранутай. У апошнія гады стары Бельск развальваўся, людзі ставілі новыя дамы. Вулічка Сянкевіча трымала надзею, што стары Бельск яшчэ жыве. Зараз яна ўжо інакш выглядзе.

Тэкст і фота
Мацея ХАЛАДОЎСКАГА

Праваслаўе ў Польшчы — гэты альбом павінен апынуцца не толькі на паліцах вернікаў праваслаўнага веравызнання. Гэтую публікацыю аб'ёмам у 240 старонак складаюць здымкі вядомага беластоцкага мастака-фатографа Пятра Савіцкага. Тэкст да яго напісаў а. Генрык Папроцкі. Прамоцыі альбома спадарожнічала выстава здымкаў аўтара ў беластоцкім Падляшскім музеі. „*Prawosławie w Polsce* — чарговы альбом, які адлюстроўвае жыццё вернікаў праваслаўя ў Польшчы, паказвае яго спецыфіку, гармонію, духоўнасць і красу. Фатаграфіі змешчаныя ў гэтым выданні пераносцяць чытача ў захапляльнае падарожжа, выяўляючы красу царкоўнай архітэктуры, іканаграфіі і багатай сімвалікі Праваслаўнай царквы”, — напісаў ва ўступным слове да кнігі мітрапаліт Варшаўскі і ўсяе Польшчы Сава.

Тэкст (па-польску і па-англійску) а. Папроцкага ў альбоме выконвае не меншую ролю чым каляровыя і чорна-белыя фатаграфіі. Як успомніў мітрапаліт Сава, тэкставае апісанне сягае часу апостальскай місіі і пачатку праваслаўя на польскіх землях, звязаных з ідэяй святых братоў Кірыла і Мяфодзія: „Адзначаецца таксама крыніца традыцыі праваслаўя, захаваная ад апостальскіх часоў і самы верны пераказ богачалавечай навукі Хрыста і Ягонай Царквы”.

Так вось у альбоме можам знайсці шмат інфармацыі ў пісьмовай і фатаграфічнай форме, якая датычыць догмаў веры, структуры Царквы, літургічнага жыцця, манаскага руху, даўняй і сучаснай царкоўнай архітэктуры, містыкі і сімвалікі.

Можна пабачыць не толькі фатаграфіі будынкаў цэркваў з амаль усяе Польшчы, хоць галоўным чынам з Беластоцчыны, з іх інтэр'ерамі (іканастасамі, іконамі, паліхроміямі), фатаграфічныя запісы помніцтваў і багаслужбаў, але таксама, напрыклад, працэс пісання ікон (школа іканапісцаў у Бельску-Падляшскім) ці канцэрт царкоўнай музыкі аднаго з фестываляў у Гайнаўцы, а нават ашаламляльную колерамі вясёлку над Падляшшам. Альбом адкрывае фатаграфія пералёту Евангелія, ініцыяла і старонкі Супрасльскага кодекса XI стагоддзя (найстарэйшага ў Польшчы помніка славянскай пісьменнасці). Завяршаюць альбом фрэскі Ежы Навасельскага з цэркваў м.інш. у Кентшыне і Кракаве, служэбнік з друкарні ў Супраслі і інтэр'ер супрас-

Імпазантны альбом

Айцец Генрык Папроцкі падпісвае альбом

льскага Музея ікон.

Айцец Генрык Папроцкі незадоўга да адкрыцця прымеркаванай да прамоцыі альбома мультымедыйнай выставы, на якой апынулася таксама частка павялічаных фатаграфій, адзначыў, што кніжка адрасавана таксама тым, хто нічога не ведае аб праваслаўі, і не толькі грамадзянам Польшчы. Мабыць таму ўжо на першых старонках для неазнаёмлених са справай падкрэсліў: „Айчынай праваслаўя з'яўляецца шматкультурная і шматнацыянальная Рымская імперыя з Палесцінай як яе правінцыяй. Таму каранёў праваслаўя трэба шукаць у Святой Зямлі, паколькі ў Візантыі атрымала яно толькі канчатковы кшталт, а Каталіцкая праваслаўная царква (поўная афіцыйная назва) развівалася, абапіраючыся на іудзейска-хрысціянскую, элінскую, сірыйскую і егіпецкую культуру і традыцыю”.

Альбом падзелены на чатыры асноўныя часткі: Гісторыя, Вера, Царква, Ікона. У канцы змешчаны бібліяграфія і вельмі каштоўны слоўнічак царкоўных тэрмінаў, перш за ўсё грэчаскага паходжання: ад слоў „архімандрыйт” да „тыпікон”.

Хто такі аўтары альбома? Айцец Генрык Папроцкі — тэолаг, кіраўнік Экуменічнай рэдакцыі тэлебачання, прэс-сакратар Праваслаўнай царквы ў Польшчы, акадэмічны выкладчык, член Праграмнай рады Інстытута Адама Міцкевіча ў Варшаве, аўтар шматлікіх публікацый у галіне праваслаўнай тэалогіі, літургіі, гісторыі Царквы і філасофіі. У сваю чаргу Пётр Савіцкі займаецца сацыялагічнай, тэатральнай і авіяцыйнай фатаграфіяй. Выдаў ён 16 альбомаў і меў каля сотні выставак. Польскае праваслаўе фатаграфуе ад сарака гадоў і якраз сёлета адзначае

саракагоддзе творчай працы ды 60-годдзе з дня нараджэння. З гэтай нагоды, у час вернісажу ў Падляшскім музеі Марыя Шышко з Падляшскай маршалкоўскай управы ўручыла яму ад імя маршалка Яраслава Дважанскага юбілейны дыплом і пяро. А айцу Папроцкаму маршалак перадаў тканіну ў пераборы, выраб якіх да сёння папулярны не толькі на вёсках Беластоцчыны.

У час вернісажу а. Папроцкі раскажаў, што падрыхтоўка да выдання альбома працягвалася дзесяць гадоў. І пажартаваў:

— Калі маем дачыненне да альбомагна выдання, дык я маю свядомасць, што майго тэксту палова людзей не будзе чытаць, а толькі аглянцуюць яны здымкі.

Пётр Савіцкі:

— Фатаграфаванне праваслаўя, знёмства з праваслаўем далі мне шмат перажыванняў і ўражанняў. Я хацеў пераліць гэтую духоўнасць, якая надзялялася мне ў час выконвання здымкаў, каб засталася ў карціне, захавалася.

Здымкі ў альбоме паходзяць з апошніх 34 гадоў працы фатографа:

— Другога такога альбома ўжо не зраблю. Мы дамовіліся, каб тэкстам не каменціраваць здымкаў, каб тэкст і здымкі існавалі двухвектарна.

Прамоцыю альбома папярэдзіў паўгадзінны канцэрт у кафедральным Свята-Мікалаеўскім саборы. Альбом *Prawosławie w Polsce* выдала адно з найбольш прэстыжных польскіх выдавецтваў — Bosz. У Беластоку можна набыць яго ў кнігарні „Аксент”. Цана: 69 зл. Выстава была сарганізавана пры нагодзе Міжнароднага года міжкультурнага дыялогу.

1 працяг трапляюць у Польшчу, што становіцца для іх дадатковым атракцыёнам.

Усе выканаўцы з Палесся — вопытныя калектывы. Дзіцяча-маладзёжная група „Зазуленька” з Меднага гэта вялікі вакальна-танцавальны калектыв, але ў Польшчу прыехала невялікая частка дзяўчат з даўнімі песнямі. Фальклор з-пад Бебжы паказаў калектыв „Ліпск”, а фальклор курпяў — Збігнеў Насядка.

Вяселле на Падляшшы

і Палессі

Перад дэманстрацыяй абраду „Вя-

селля” адбыўся майстар-клас для музыкантаў. У мінулым годзе вясельныя абрады паказалі калектывы з Беларусі. Сёлета за вывучэнне вясельных абрадаў узяліся „Жэмэрва” і „Антракт” Бельскага дома культуры, якія ўжо з зімы рыхтаваліся да прэзентацыі „Вяселля”, м.інш. у Крыўцы. Маладыя акцёры ў галоўным абапіраліся на матэрыял сабраны ў наваколлі Крыўца і таму свой выступ назвалі „Падляшскім вяселлем з прыхода Ласінка”. У Студзіводах вясельныя абрады ў асноўным прадстаўлялі „Жэмэрва”, „Антракт”, „Крыўчанкі” і некалькі асоб з „Васілёчкаў”. У вясельную бяседа ўключыліся калектывы з Беларусі і народныя спевакі, якія добра памятаюць вясковыя вяселлі са сваёй малодасці. Жанчыны з Палесся аказаліся асаблівымі спецыялістамі па каравая, а дзяўчаты з „Зазуленькі” пажадалі мець каравай на сваіх вяселлях. Пры канцы вясельнай бяседы сабраных вяселіла бельская „Маланка”. Вясельныя прымаўкі, прыказкі і ўвесь абрад былі зняты, а песні — запісаны.

Студзіводскі фестываль выйшаў не толькі на вуліцы Бельска. Удзельнікі фестывалю выступілі ў Бельскім доме культуры, у вёсках Буды, Рыбалы і Рудуты.

З пажоўклых старонак Напіліся і ўсюды святло пазапальвалі

Праблема п'янтства сярод удзельнікаў завадскіх экскурсій, якія прыязджаюць у Белавежу, можна сказаць, старая як свет. Пераглядаючы нядаўна падшыўкі штодзёнкі „Gazeta Białostocka”, натрапіў я ў № 136 ад 7-8 чэрвеня 1952 года на ліст Б. Вашкевіч і Т. Шпаковіч з Белавежы, які газета змясціла на сваіх старонках у рубрыцы „На вілах”.

Што ж гэтак усхвалявала жыхарак Белавежы? Дык вось 11 мая 1952 года ў іх мясцовасць прыехала невялікая экскурсія працаўнікоў Цэнтральнага кіраўніцтва нафтавых прадуктаў з Беластока. Пайшла яна пад кіраўніцтвам Мечыслава Плянцёрка наведваць музей. Экскурсантам відавочна не вельмі гэта адпавядала, бо „быстра перанесліся ў «Турысцкую сталовую». Не зважаючы на тое, што на шылдзе выразна напісана, што сталовая безалкагольная, спадарства экскурсанта выцягнулі з кішэні прывезеную з сабой гарэлку і распачалі выпіўку поўным парам. На звернутую ім персаналам увагу, што гарэлкі піць нельга, адказалі, што ім усё можна, а ў доказ гэтаму пазапальвалі ў сталовай усе лямпачкі. Зрабіўшы сваё, ад'ехалі ў Беласток на аўтобусе ПКС № 00-096”.

З сённяшняй перспектывы здаецца, што беластоцкія нафтавікі былі зусім ветлівымі, калі іх найвялікшым грэхам было тое, што пазапальвалі лямпачкі. Белавежы належала б толькі зычыць, каб наведвалі яе менавіта такія ж культурныя госці. На жаль, рэчаіснасць не заўсёды бывае гэтак ружовай. Дарэчы, завадскіх экскурсій зараз прыязджае намнога менш.

Пётр БАЙКО

Найлепш летам

Прайшоў на рэдкасць халодны і мокры травень-май. На Беластоцчыне гэтай вясной ніхто не нагрэўся. Замаразкаў не было, моцна квітнелі сады, будуць фрукты. Хочацца цёплага лета, якое, звычайна, прыходзіць у чэрвені.

У вёсцы думаюць, што лета ідзе па зіме. Можна сям-там пачуць: *Цёплая зіма — халоднае лета. Зімовыя мяцеліцы — летняя непагода. Зімы снежныя — лета дажджлівае. Зімы марозныя — лета гарачае.*

У народных прыкметах ёсць частка праўды, хоць не так проста з надвор'ем. Кліматолагі лічаць, што надвор'е залежыць ад актыўнасці Сонца. Сонца бывае гнеўным, калі ад аграмадных выбухаў пакрываецца цёмнымі плямамі і ласкавым, калі свеціць ясна, спакойна. Так ці інакш — летам найцяплей. Летам кожны кусцік начаваць пусціць, можна адпачываць і спаць у палатках. У народзе даўней гаварылі: *Прыйдзе лета, будзем з хлебам!*

Сялянам-хлебаробам часта дакучае дождж, ад надвор'я залежыць ураджай. Народныя прыкметы напамінаюць: *Дажджлівае лета горш чым восень. Шчаслівае поле, на якое дождж у пору. Лета родзіць, а не поле. Не зямля родзіць хлеб, а неба.*

Мікола БАРАНЦКІ

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зорка

Д Л Я Д З Я Ц Е Й І М О Л А Д З І

Крынска-гродзенскі раман!

Як распазнаць сапраўдных сяброў? Вельмі проста. Гэта тыя, што шчыра радуюцца вашымі поспехамі, распавядаюць пра іх сваім знаёмым, родным. Вось і ў Крынках, пакуль пазнаёмімся з маладымі гітарыстамі, пані Альжбета Чарэмха з Дома культуры апавядае нам пра апошні поспех сяброў з Гродна. Хлопцы ўзялі другое месца ў музычным конкурсе ў Брэсце.

30 мая, два дні да Свята дзіцяці, гродзенцы выступяць перад крынскай моладдзю. У будынку старой сінагогі, дзе адбываецца канцэрт, усе месцы заняты. Старэйшыя дзяўчаты прыселі на століках. Будзе выступаць многа сваіх, але ім найцікавей паглядзець на гродзенскіх прыгажунюў з гітарамі:

— О, Лео! Лео! — вітаюць яны пісклівым воклічам гітарыста, калі той яшчэ да выступлення круціцца ля мікрафонаў.

— Мы добра пасябравалі з крынскімі равеснікамі, — кажа Ягор Ляткоўскі з Гродна. — І найбольш падабаюцца сустрэчы ля сажалкі...

Сажалкі — гэта самы рамантычны куточак Крынак. Непадалёк іх знаходзяцца руіны старога двара графа дэ Вірыёна. Захавалася нават паштоўка з гэтага ўрочышча. Ад гадоў сустракаецца там моладзь. Зараз кампанія пашырылася на сяброў з Беларусі. Праўда, пакуль складана перасякаць граніцу. Але — як кажучы — сапраўднае сяброўства не ведае межаў. Кантакты ў іх двухбаковыя, таксама моладзь з Крынак ездзіць Гродна.

— Ведаеце, дзеці жывуць не ў гасцініцах ці інтэрнатах, іх прымаюць у свае хаты бацькі нашых „музычных” дзяцей. Гэта найфайнейшы бок нашага супрацоўніцтва, — дадае спадарыня Альжбета.

У Крынках існуе паэтычна-музычны гурток „Кантабіле”. У ім чатыры дзяўчыны і два хлопцы. А іх настаўніцы — спадарыні Інэса Кур’янава і Лілія Жылінская — прыежджаюць з Беларусі.

— А якія інструменты выбірае тэтайшая моладзь — пытаем у спадарыні Інэсы.

— У нас два інструменты: гітара і кейбард, — чуем у адказ.

Апрача Крынак спадарыні Інэса і Лілія вядуць музычныя гурткі ў Шудзлаве і Саколцы.

— Чаму якраз гітара? — пытаем у Ягора. Хлапец, хоць наймалодшы, выглядае на рокмена. І ўжо з бародкай.

— Пра гэта вырашылі бацькі, гэта яны запісалі мяне ў такую школу. А я таксама палюбіў гітару...

Ягор Ляткоўскі, Леанард Лагуновіч і Ілья Мялешка — вучні Школы № 18.

— У нас музычны ўхіл, — паясняе пані Інэса, якая працуе ў школе настаўніцай.

Навука ігры на інструменце пачынаецца ўжо з першага класа. Пасля школы Ягор хоча далей займацца музыкай. Ён мае ўжо свой гурт „Sacrifice”. Сам піша словы, складае музыку.

— А пра што апавядаюць твае песні?

— Пра змрочны бок жыцця. Пра нашы праблемы, пра агрэсію.

— У вашым горадзе?

— Не, агульна.

Вядома, мы не маглі не спытаць пра мову, на якой спявае „Sacrifice”.

— Па-англійску, — кажа хлопец,

І дадае: — Мы іграем трэш-метал.

Апошнія словы здзіўляюць, бо сам хлопец лагодны і сімпатычны. Як усе музыканты з Гродна.

Гродзенцы былі найбольшым атракцыёнам крынскага мерапрыемства. Пасля выступленняў хлапцоў мы пабачылі захапленне ў вачах крынскіх слухачак. Файна спявалі і ігралі таксама крынскія дзеці і моладзь: Агата Віхер, Эвеліна Макаль, Зузя Копэць, Ева Ярашэвіч, Марк Бельскі ды іншыя...

Магчыма, што калі Крынкі і Гродна апынуцца ў зоне малага памежнага руху і будзе магчымасць свабодна перасякаць мяжу, народзіцца крынска-гродзенскі музычны гурт і нашы сябры выступяць на „Басовішчы”!

Тэкст і фота Зоркі

Міра ЛУКША
Мядзведзь
з Медзвядзёў

Мядзведзь Федзя з Медзвядзёў

хваліўся:

Я жыву ў мясцовасці якая мае

самае-самае

доўгае ў краіне імя!

— Семяноўшчына!

Не цудоўшчына ж!

Мядзведзь (і не мядзведзь)

ледзь

змога

сказаць прыгожа,

не шаплявячы,

не картавячы,

вось так прамовіць:

Панове,

ніхто не маніць:

я — жыхар Семяноўшчыны,

вёсачкі пад пушчай,

дзе кустоў ды дрэў гушча,

а такіх мядзведзёў — ні-ні!

Вясна ў Ласінцы

„Бабскія пасядухі” пачалі шэраг вечарынак, якія адбыліся ўжо ў Ласінцы і Вялікіх Тыневічах.

У адзін вясновы вечар усе жыхары Ласінкі сабраліся ў будынку ласінскага пажарнага дэпо. Сабраных сардэчна прывітала спадарыня Аня Анджэюк. Пасля вайт Нарваўскай гміны Якуб Садоўскі сардэчна віншаваў жанчын з нагоды жаночага свята. Вельмі прыгожымі песнямі заважыў хор „Рамонка” з Ласінкі пад кіраўніцтвам Марыі Радчук. Пасля паказана была сцэнка аўтарства дзяўчат з гімназіі „Бабскія пасядухі”. Заспявалі калектыў „Рэчанька” з Козлік ды „Зараначка” — малодшая група гурту спадарыні Радчук. Апошняя сцэнкай у выкананні гімназістаў была „Касічка, Касічка, што ты нарабіла?”. І зноў заспявала „Рэчанька”. Мерапрыемства вялі Сільвія Анджэюк і Крыштап Кур’яновіч. А да ўсяго даклаці яшчэ свой спеў самыя „Прымакі”!

Марыянна Садоўская (у вышыванцы) з сябрамі

Велікодныя абрады паказала нам ужо ў маі на вечарыны „Жыве яшчэ традыцыя” моладзь, што працуе ў тэатральным кружку. Выставіла яна „Бабцін куфэрак”, „Велікодныя

абрады” ды сцэнку, якую напісалі Аня Келбашэўская і Юліта Кананюк. Нарваўская пачатковая школа за-прэзентавала публіцы сцэнку „Наб-ліжаюцца велікодны святы”. Трэці

клас гімназіі прадставіў „Ах, Вялік-дзень, Вялікдзень!” — пастаноўкі на-пісала настаўніца беларускай мовы спадарыня Ніна Абрамюк. Наступ-ныя сцэнка — гэта „Нечаканы госць”, „Такія былі святы” ды „От такія свят-кі” — скетчы, складзеныя Эвелінай Келбашэўскай і Эвелінай Прабуцкай. Сваімі песнямі заважылі хор „Ра-монка” ды малодшая і старэйшая ва-кальная група Маргарыты Кнот. На канец слухачоў задаволіў эстрадны гурт „Ас”. Вось мы ўсе добра загуля-лі! А пасля ўсё гэта можна было ўба-чыць у беларускай праграме Бела-стоцкага тэлебачання.

Марыянна САДОЎСКАЯ
гімназія ў Нарве

Марыянна САДОЎСКАЯ

Мату...

*Ужо нічога не зменіцца.
Ужо — пачуць чарнаты.
Атыкайся мною, мой Ангёле.
Няпраўда, што Цябе няма.
Заммошываю вочы.
Бату Цябе ў небе.
Ты жывеш
у сваёй прысутнасці.*

1 лістонага

*У майм сэрцы і за акном —
домім. Касцёл, могілнік.
Малітва і Ты.
Ужо найшлі.
Не словы — слёзы
на паперы.
І не таго Цябе аказаць.*

Музыка з кайфам

Алег Хаменка і яго фолк-мадэрн

кія гармоніі, гасканала разумеюць тайны му-зыкі. Граем столькі гадоў і хочацца ўводзіць нешта новае. Чуваць у нашай музыцы нават балканскія мелодыі. Можна пачуць уплыў ста-радаўняга блюза, нават не джаз, а блюз.

— **Зусім нядаўна вы выступілі ў Віцеб-ску на фэсце „World Music Tree”.**

— Гэта ж прэстыжная сцэна! Ведаеце як цу-доўна было глядзець, калі адна частка публі-кі сціпла слухала, а другая — танцавала, кож-

ны ў сваім настроі. Захапіўся я таксама кан-цэртамі. „Троіца” зараз прэзентуе цудоўную праграму, яны ўвесь час ідуць наперад. Так-сама гурт „Osimira”, у якога свой твар і нез-вычайная энергія. Не баяцца яны эксперымен-таў.

— **Чого ў хаце слухае Алег Хаменка?**

— Уключаю тэлевізар (смах). Стараюся быць у курсе ўсяго, што паяўляецца ў Беларусі і на свеце. Гэта таксама і альтэрнатыўны твор-цы. Але каго тут пералічыць... Напэўна Пітэр Габрыел, а калі ён, то і Кейт Буш. Мне здаец-ца, што зараз Габрыел не аглядаецца на ка-мерцыйнасць, проста робіць сваё.

Гутарыла: i_basovka@o2.pl

ГІСТОРЫЯ АБ ТЫМ, ЯК ПРАВІЛЬНА ГАТАВАЦЬ САЛАТУ

А гэтая невялікая гісторыя бо-лей для хлопцаў, хоць і дзяўчаткам чытаць яе таксама не забаронена. Такім чынам...

Калі вы ўпершыню закахаліся і вельмі хочаце чым-небудзь здзівіць сваю мілую абранніцу, запрасіце яе на лёгкую летнюю салату. Разу-мею, разумею, што салаты той вы і блізка ніколі не рабілі. Дык самы час узяцца і навучыцца?! Што атрыма-ецца ў вас як ніколі шыкоўна і смач-на — я вам гарантую!

Для пачатку схадзіце на травя-ністы наплавец ды назбірайце зала-цістых дзьмухаўцоў, колер якіх не-

магчыма адрозніць ад колеру вала-соў вашай каханай. Там будуць кро-пелькі самай празрыстай расы, на-стоенай на тым сарамлівым паца-лунку, які ўчора атрымаўся ў вас, — асцярожна падбярыце і іх. Ветрык калыхне язінавы куст на ўскрайку сцяжыны — ціха збярыце водар бе-лых пялёсткаў, якія так мякка гор-нуцца да вашага сэрца, да сэрца ва-шай дзяўчыны. Аблачынікі ўзбітымі вяршыкамі апусцяцца нізка-нізка — які бязважкі дадатак да тых пя-лёсткаў, кропелек, дзьмухаўцоў!.. Што яшчэ? Змяшайце чэрвеньскі ветрык з пяшчотным пахам дзяво-

чай скуру, з іскрыстым паглядом гарэзлівых, светлых, вільготных ва-чэй, з таямніча-лімоннаю моўкнас-цю адзінокага месяца, з сонечным водарам электрычнасці вашых кра-нальных дотыкаў, жаданых абдым-каў.

Гатова?!.. Нічога не забылі да-даць? Што ж, калі нават забылі, — вы зробіце гэта, калі будзеце сядзець насупраць адзін аднаго, проста по-бач, проста разам. Вы дадасце, вы скажаце гэта...

І ваша абранніца ўзніме на вас свае вочы з бязмежнай удзячнасцю, з нявыказанай цеплынёю. Нават ка-лі і лёгкая летняя салата, якую вы так натхнёна гатавалі, — заста-нецца абсалютна някранутай.

Ваш Дзядзечка Сід

30 траўня 2008 г., Кобрын

Дарагія „зорачкікі”! Музыка з кайфам даг-туль была наогул толькі расказам, але сёння прапаную амаль жывую сустрэчу з Алегам Ха-менкам, лідэрам гурту „Палац”, які 2 чэрвеня канцэртаваў у беластоцкім клубе „Фама”.

Basovka: — Перад хвілінай закончыўся канцэрт „Палац”. Ці помніце Ваш апошні выступ у Беластоку?

Алег Хаменка: — Гэта было недзе ў 1999 годзе. Мы гралі на якойсьці пляцоўцы. Але на якой, зусім забыў! Пасля неяк было не па са-розе: то „Басовішча”, то Бельск, то Гайнаўка. Галоўнае, што на нашай роднай зямлі.

— **А як акрэсліць увогуле музыку „Па-лац”?**

— Мы ўжо граем шаснаццаць гадоў. Гэта шмат часу, але фактычна мы далі пачатак пль-ні, якая называецца фолк-мадэрн. Такого жан-ру ў свеце няма, а ў нас ужо вядуцца заняці па ім. Зараз штараз больш гуртоў у Беларусі грае такую музыку, напрыклад, „Ur’ia”, „Троі-ца”. Некаторыя кажучь, што можа дыджэйскія міксы нашых народных песень непатрэбныя, але ёсць людзі, якія пачынаюць нас слухаць вост з гэтых дыска-рыфмаў, пасля можа і па-чуюць арыгінальнае выкананне.

— **Штараз больш у вас аўтарскіх песень, пісаных па ўзору народных.**

— Праўда, але што гэта народная песня??? Яе хтосьці калісь напісаў, але проста забылі яго імя! (смах)

— **Можа і вашы стануць народнымі?**

— Хто знае, дай Божа.

— **Вы, здаецца, пачынаеце эксперы-ментаваць з музыкай?**

— Усе хлопцы выдатна ведаюць беларус-

Польска-беларуская кржэванка № 24

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на кржэванку № 20:

Плот, ар, бот, баран, нага, на, твар, но, лак, друг. Раб, рант, прага, народ, то, ну, тварог.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйгралі: Паўліна Юрчук з Белгімназіі ў Гайнаўцы, Аня Карпюк з Чы-жоў, Моніка Максімоў, Магда Сакалоўская, Магда Кіндзюк, Марыёля Анішчук з Дубін. Віншуем!

Kufer	Nawa	Pokój			
	Krzak	Fakty			
Kefir				Marze- nie	
				Agrest	
			Jak		
	Warkocz		Ar	Jar	
	Statek				
	As				
	Ser				

Ранейшым часам у Райск можна было заехаць чыгункай. Апошнім часам гэты від транспарту, калектыўнага, саступае больш індывідуалізаванаму аўтамабільнаму, які ў дадатак дае падарожніку магчымасць выбіраць шляхі-дарогі. Выбіраю аўтобусны прыпынак у Гацьках, адкуль у Райск тры кіламетры. Недзе пасярэдзіне між гэтымі вёскамі побач гравейкі стаіць на каменным пастамента крыж з надпісам „1866 Сей крестъ воздвигенъ старанием хозяевъ деревни Гацьки”...

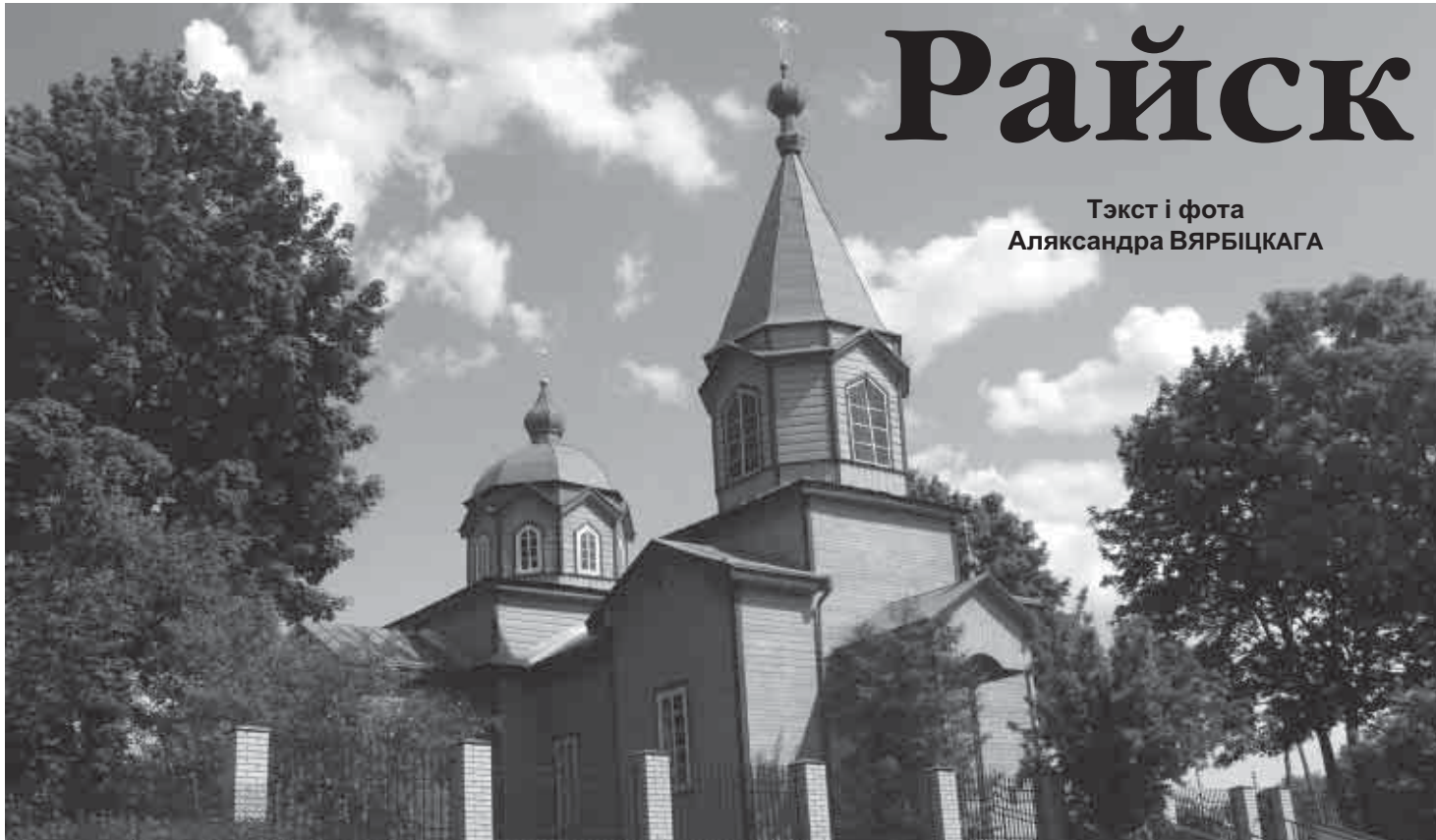
Гравейка ўпіраецца ў раенскую вуліцу. Тут вельмі пажылая бабулька намаганьнямі сваіх вельмі ўжо зрасходаваных сіл стараецца прыбіраць участак насупраць ейнай хаты. Жанчына ўжо амаль не чуе, але ўсё ж такі ўдаецца мне крыху з ёю пагаварыць. Успамінае яна, што калісь навесну вуліца ў ейнай вёсцы была людная, усе выходзілі і спявалі. У вайну яна трапіла ў Германію, там яе фрау хваліла „Гут, Катэрына”, а траіх французай жартавалі „Ніхт гут, Катэрына”. Быў у яе калісь участак поля, на ўзгорку ў бок Праневіч, на якім зараз расце крыху бярозак. І любіць яна час ад часу паглядзець на той участак зямліцы, які быў даручаны пад ейную апеку ў час гасцявання на гэтым свеце...

У Райску па вуліцы, з боку Арэвіч, таксама стаіць каменны пастамент з крыжам. На камені ўдаецца мне яшчэ прачытаць фрагмент надпісу „...воздвигенъ старанием отроковъ села Райска о здравіи...”. І яшчэ адзін такі аб’ект у агародчыку побач адной з хат, так прыкрыты штыкецінамі, што не ўдаецца мне прачытаць ніводнага слова. Яшчэ далей, у той частцы Райска, што бліжэй Плютыч, у засені дрэў таксама стаіць каменны помнік мясцовай даўніны з надпісам „Кресту Твоему поклоняемся Владыко Сооруженъ креси сей Степаномъ Тыминскимъ Апр 1894 г”.

Найважнейшы, аднак, помнік мясцовай мінуўшчыны стаіць крыху за вёскай, з боку Гусакоў. У тым месцы спачываюць у брацкай магіле астанкі 149 жыхароў Райска, расстраляных гітлераўцамі 16 чэрвеня 1942 года ў рамках калектыўнай адказнасці мірнага насельніцтва за чужыя яму ваенныя планы. Паколькі ў выніку тадышняга партызанскага замаху загінула каля раенскіх могілак двух нямецкіх чыгуначнікаў, а едучыя з імі жанчына з дзіцём асталіся ў жывых, акупанцкі „суд” вынес смяротны прыгавор усім прысутным тады ў вёсцы раенскім мужчынам, маладых хлопцаў і дзяўчат вызначыў на прымусовыя работы ў Германіі, а жанчын і дзяцей памілаваў; калі мужчына адсутнічаў, ягонае месца папаўняла сямейніца...

Як сказала мне Ірэна Цішук, якая зараз з’яўляецца солтысам Райска, ейная родная вёска рашэннем акупантаў мела счэзнуць зусім. Яе жыхароў, што ўцалелі ад смерці, акупант загадаў высяліць у наваколле Боцькаў і за час свайго панавання не дазваляў вярнуцца на роднае. Вёска была дашчэнту спалена і нават выдзерты брук з яе вуліцы.

Першыя раіне сталі вяртацца на папалішчы сваёй вёскі зараз пасля прыходу саветаў; жылі яны ў школьным будынку ў Гацьках. Сям’я маёй суразмоўніцы вярнулася толькі ў 1946 годзе. І не ўсе мужчыны загінулі ў час крывавай расправы; уцалелі жыхары хутароў і тыя, якіх ваенны лёс закінуў далей ад радзімы. Маёй субяседніцы мужа бацька пасвіў у тую трагічную раніцу коней, а вызначаную на ягонае

Райск

Тэкст і фота
Аляксандра ВЯРБЦКАГА

месца мужаву маці немцы памілавалі, бо ў яе было малое дзіцятка. Адзін з канваіраваных мужчын па падказцы нямецкага вахцёра ўцёк у жыта...

Зараз у Райску пражывае каля 175 душ. Найбольш людна было ў вёсцы ў 1970-1980-х гадах, калі яна налічвала каля шасціста жыхароў. Моладзі было тады столькі, што не хапала нядзель на шлюбы ў мясцовай царкве. Але гэта ўжо мінуўшчына, бо ў школах вучыцца толькі дзевяцёра дзяцей з Райска, а дашкольных тут і зусім няма...

У вёсцы астаўся двухпавярховы школьны будынак, цяпер зусім бяздзетны. На працягу бадай шасці гадоў ягоныя памяшканні арандавала Згуртаванне людзей добрай волі „Рай”;

ўзвядзенні вясковага дома культуры выканалі самі раіне. Пасля, у выніку юрыдычных новаўвядзенняў, будынак стаў уласнасцю Бельскай гміны. Гміна ў 2006 годзе выканала рамонт: пачаўся ён у маі і меў завяршыцца ў верасні таго ж года, але не завершаны яшчэ да гэтага часу. Шалёўка пачала ад яго адпадаць ужо на працягу першага года. У рамонт укладзена 314 тысяч златаў і аб’ект стаіць без ніякага ўжытку. Звонку красуецца шылда, характэрная многім цяперашнім інвестыцыям, што работа была выканана коштам нейкіх шляхетных фондаў.

Мне так паздавалася, што назва Райск выводзіцца ад раю. І імя з проз-

джым. Пасля грамадскіх перамен тыя перадавікі грамадскага прагрэсу атрымалі грошы на ўладкаванне сабе новага жыцця. Тыя грошы яны прагулялі, а пасля іх саміх выкватаравалі з Райска. Будынак купіў чалавек звонку, нейкі варшавяк і стаў яго рамонтаваць. Аднак пазней ці то ён сам захварэў, ці мо захварэў ягоны банкаўскі рахунак, і рамонт спыніўся пасля стадыі разбурання ўсялякай абліцоўкі; зараз той аб’ект нагадвае помнік нейкага вандалізму.

З другога боку стаіць будынак былога пункту скупкі малака; раней, да выхаду ў 2003 годзе на пенсію, працавала там сама спадарыня Цішук. Пазней, пасля прыватызацыі, узяў яго адзін з вяскоўцаў, які ў мінулым годзе загінуў і былы малочны пункт астаўся пуставаць.

За Райскам, з боку Гацькоў, стаіць паслякалгасны комплекс. Калгас у Райску сталі завязваць ужо ў 1947 годзе; далучыліся да яго амаль усе раіне. Пасля прыходу Гамулькі той калгас раскідаўся. Нейкі час, з паловы 1960-х гадоў, у будынках гаспадарылі Мяное аб’яднанне з Беластока, з паловы 1970-х — ППР Даброміль, з пачатку 1990-х — птушкаферма з Рыбал і, пазней, Агенцтва сельскагаспадарчай маёмасці казны. Цяпер будынкамі карыстаюцца два гаспадары: адзін мясцовы і адзін з Храбал. У Райску пяць таварных гаспадарак: адзін гаспадар займаецца свінагадоўляй, адзін экалагічным вырошчваннем збожжавых культур і траіх малочнай прадукцыяй. У вёсцы працуе водаправод, перспектывы агульнай каналізацыі цьмяныя з-за кошту; адзін гаспадар пабудоваў таннейшую аднаасобніцкую ачышчальню.

Дарогі з Райска ў навакольных мясцовасці маюць у прынцыпе, пылавы насціл. Толькі на шашы ў Храбалы асфальт, які нагадвае старыя нагавіцы — увесь ён у латах...

Пачаў я з каменных помнікаў і вярнуся да іх. Не толькі надпісы на іх выветрывае час, але знікаюць і самі каменныя стэлы. Як сказала мне спадарыня Цішук, з колішніх маравых могілак счэзла пры ейнай памяці некалькі такіх аб’ектаў. Такі лёс памяці, якую разрушае і сам чалавек. Раіне берагуць памяць трагічнага лёсу сваіх аднавяскоўцаў: штогод 16 чэрвеня служыцца літургія ў царкве, а пасля праходзіць шэсце на брацкую магілу, якое завяршаецца адмысловым богаслужэннем.

Брацкая магіла

чым тая арганізацыя, захіленая пад шырмай вельмі шляхетнай назвы, займалася, гаспадыня вёскі дакладна не ведае. Пасля лідэра таго згуртавання прыдумала новы суб’ект, назваўшы яго Цэнтрам грамадскай інтэграцыі. Нейкія асобы там былі; зараз, здаецца, пражывае там толькі сама лідэра са сваімі сямейнікамі...

І яшчэ адзін будынак у Райску выконвае фасадную ролю, наводзячы на Райск уяўленне пацёмкінскай вёскі з дэкаратыўнымі будоўлямі. Гэта будынак вясковага цэнтра культуры, звонку прыгожа абабіты шалёўкай; у яго вокнах прыгожа павешаны фіранкі. Гэты двухпавярховы аб’ект быў у 1975 годзе прывезены ў Райск з Беластока; усе будаўнічыя работы пры-

вішчам Раісы Раецкай, таксама райскага паходжання. І чаму ж бы спадарыні войт не аднесціся да своеасабліва аднайменнай вёскі як да нечага асабліва свайго, блізкага, як да дочанькі-ўнучанькі, не пакарміць яе не толькі што малачком, але ж самой смятанкай... Чаму ж бліжэй не пацікавіцца тымі ўсімі паказухамі, а не берагчы, як мне здаецца, свае асабістыя ганарлівасці?.. Бо мне бачыцца, што ў наваколлі Бельска можна было б зняць нейкі фільм-пабрацім славутай карціне „Samí swoi”...

Вакол паказнога быццам культурнага цэнтра стаяць два меншыя будынакі. Адзін з іх, што зараз за крамай, быў калісь пабудаваны будаўнікам сацыялістычнага ладу на вёсцы, прыз-

Пра аўтара першай беларускай граматыкі

Сяргей ЧЫГРЫН

Нашчадкі і памяць

Дзякаваць Богу, жывуць яшчэ нашчадкі беларускага культурна-асветніцкага і рэлігійнага дзеяча Баляслава Пачопкі, якія шчыра берагуць пра яго памяць. Найбольш унікаў і праўнікаў Баляслава Пачопкі пражывае ў Польшчы. Вельмі шкада, што зусім нядаўна не стала яго апошняга сына Пятра Пачопкі. Дачка Пятра Пачопкі — Альжбета Мендзыброцкая жыве ў Варшаве, працуе ў бібліятэцы Варшаўскага ўніверсітэта. Пляменнік Пятра Пачопкі — Баляслаў Якуб Пачопка пражывае ў Беластоку. Ён мае медыцынскую адукацыю, працуе лекарам і адначасова навуковым супрацоўнікам Медыцынскага ўніверсітэта ў Беластоку. Нядаўна ад Баляслава Якуба Пачопкі атрымаў я ліст, у якім ён піша, што ягоны дзядзька Пятро Пачопка ў 1999 годзе выдаў у некалькіх экзэмплярах кніжку пра Баляслава Пачопку на польскай мове, якая называецца „Уніяцкі святар родам з Віленшчыны”. „Таму большасць уяўленняў аб мінулым маіх продкаў узнікла ў выніку перачытвання гэтых успамінаў дзядзькі Пятра. Але мой асобнік прапаў у нечых руках. Таму я нядаўна пазычыў адзін паасобнік і адсканаваў яго. Што датычыць творчай спадчыны майго дзеда Баляслава Пачопкі, то я маю толькі ксеракопію „Граматыкі беларускай мовы”. Наколькі памятаю, дзядзька Пятро атрымаў ксеракопію з нейкай бібліятэкі з Лондана. У нашай сям’і яшчэ засталіся памятки, якія сведчаць аб разбярскіх здольнасцях дзеда, а менавіта разныя круцыфіксы, які захоўваецца ў сям’і найстарэйшай дзедавай дачкі, а таксама ружанец (чоткі) з разнымі пацеркамі, які знаходзіцца ў Альжбеты Пятроўны”, — раскажаў у пісьме Баляслаў Якуб Пачопка.

Сям’я беларускага святара Баляслава Пачопкі апынулася ў Польшчы пасля ягонай смерці (памёр 26 снежня 1940 года). Як толькі не стала гаспадара, у сям’і ўзнік страх, што хутка ўсіх могуць вывезці ў Сібір. Таму аднойчы ноччу Пачопкі таемна і назаўсёды пакінулі вёску Бабровічы Івацэвіцкага раёна, дзе яны жылі. Жонка Баляслава Пачопкі — Марцыяна з дзецьмі спачатку выехала на Віленшчыну, а па вайне — у Польшчу. Яна пражыла 79 гадоў і памерла ў Беластоку ў 1972 годзе.

Дарэчы, у жніўні 2006 года ўнук Баляслава Пачопкі разам са сваёй дачкой Даротай і сястрой Даротай Андрышук, а таксама іншымі сваякамі, наведалі Беларусь. Яны пабывалі ў Івацэвіцкім раёне — на магіле слыннага беларускага уніяцкага святара Баляслава Пачопкі ў Целяханах і ў тых мясцінах, дзе ён жыў і веў душпастырскую працу. „Спадыся, што яшчэ шмат разоў мне ўдасца туды прыехаць. І мы дажывем, калі выезд у Беларусь не будзе звязаны са шматлікімі складанасцямі”, — піша ў пісьме Баляслаў Якуб Пачопка.

Магіла беларускага святара на цяляханскіх могілках была знойдзена толькі праз 60 гадоў. Восенню 2004 года там адбылося асвячэнне помніка а. Баляславу Пачопку. Помнік з дрэва, з выяваў ўважлівасці Госпада, зрабіў мастак з Баранавіч Мікола Колас.

Вучоба і творчая дзейнасць

Беларускі грэка-каталіцкі святар, публіцыст, выдавец, паэт, педагог Баляслаў Пачопка нарадзіўся ў 1884 годзе ў засценку Уляны недалёка ад Вільні ў дваранскай сям’і Антона Пачопкі. Быў ахрышчаны ў Рукойненскім парафіяль-

Паштоўка, прысвечаная Баляславу Пачопку, 1930-я гады

ным рымска-каталіцкім касцёле, у якім у сакавіку 1840 годзе хрысціўся Францішак Багушэвіч.

Восенню 1905 года Баляслаў Пачопка быў залічаны выхаванцам Віленскай духоўнай каталіцкай семінарыі. Правучыўся там два гады і ў чэрвені 1907 года пакінуў семінарыю. І толькі ў 1920-х гадах ён завочна скончыў духоўную грэка-каталіцкую семінарыю ў Львове.

У студзені 1913 года ў Вільні пачынае выходзіць на беларускай мове лацінкай штотыднёвая грамадска-палітычная, літаратурна-мастацкая і рэлігійна-асветная каталіцкая газета нацыянальна-дэмакратычнага кірунку „Беларус” („Biełarus”). Яна адразу атрымала папскае бласлаўленне, што ўзвышала маральны

шчодра фінансавала беларускую газету і кнігі бібліятэчкі. Але летам 1915 года выданне „Беларуса” было спынена з-за ваенных падзеяў Першай сусветнай вайны. Але за час выпуску „Беларуса” выйшлі з друку 9 кніг бібліятэчкі. Сярод гэтых кніг былі і беларускамоўныя выданні лацінкай Баляслава Пачопкі. У 1914 годзе асобнымі кніжкамі выходзяць ягоныя „Мятавыя лісточкі” накладам 2000 асобнікаў, а ў 1915 годзе — „Чалавек на вышыні сваёй годнасці” накладам 1000 асобнікаў, потым — „Бог з намі. Беларускі малітоўнік” накладам 3000 асобнікаў, а таксама „Жыццё св. п. папежа Піуса X” Аляксандра Ельскага ў перакладзе Баляслава Пачопкі. У 1916 годзе газета „Гоман” выдае працу бела-

Пачопка з жонкаю Марцыянай і дачкою Рэняй

аўтарытэт „Беларуса” ў вачах духоўных і свецкіх чытачоў. Рэдактарамі-выдаўцамі спачатку быў Антон Быкоўскі, а пасля Баляслаў Пачопка. Газета была даволі разнастайнай. Яна друкавала вершы, апавесці, апавяданні, нарысы, песні, паданні, апісвала народныя гульні, каталіцкі касцельны каляндар, сялянскія парады, артыкулы на эканамічныя, гістарычныя і палітычныя тэмы, казанні святароў на тэмы маралі і педагогікі, жыцці святых, малітвы і г.д. На яе старонках свае творы друкавалі Аляксандр Астромовіч, Генрык Бэта, Язэп Рэшаць, Адам Станкевіч, Кастусь Стаповіч, Люцыян Хведзька.

Рэдагуючы газету, Баляслаў Пачопка запланаваў пры ёй і выданне бібліятэчкі „Беларуса”. Праўда, на ўсё не хапала фінансаў, але на дапамогу прыйшла княгіня Магдалена Радзівіл, якая шчыра вятала і газету, і бібліятэчку. Княгіня

рускага святара, якая называецца „Святы Езафат Кунцэвіч”, а ў 1932 годзе свет пабачыць яшчэ адна кніга а. Пачопкі пад назовам „Як вучыць жыць і верыць св. Хрыстова Паўсюдная Царква”.

Першыя спробы ўнармаваць беларускі правапіс рабіліся, звычайна ў межах нарматыўнай граматыкі, яшчэ да Браніслава Тарашкевіча — на пачатку XX стагоддзя Эдвардам Будзькам, Антонам Луцкевічам, Янкам Станкевічам, Рудольфам Абіхтам, а таксама Баляславам Пачопкам. Менавіта Баляслаў Пачопка ў 1918 годзе выдае лацінкай першую „Граматыку беларускай мовы”. Вядома, яна была яшчэ недасканалай, неўнармаванай, няпоўнай. Але яна была першай, яна паклала пачатак замацаванню асновы беларускай літаратурнай мовы ды стала пачаткам устанаўлення хоць яшчэ і недасканалага правапісу. Пазней зрабіў гэта Браніслаў Тарашкевіч, які падсумаваў практыку пісьмовае мовы тае пары, а яго граматыка адыграла вядучую ролю ў развіцці беларускай літаратурнай мовы, стантартызацыі беларускага

правапісу. Магчыма, не без дапамогі першай граматыкі Баляслава Пачопкі.

На службе рэлігіі

У верасні 1915 года Вільня апынулася ў нямецкай зоне. Некаторыя беларускія дзеячы, як піша Юры Туронак у кнізе „Мадэрная гісторыя Беларусі” (Вільня 2006, с. 453-454), былі прызваны ў расійскую армію, а іншыя эвакуіраваліся ў Расію. Праз год Баляслаў Пачопка быў прызначаны дырэктарам у адкрытай нямецкімі ўладамі беларускай настаўніцкай семінарыі ў Свіслачы. Адначасова тут ён працуе выкладчыкам беларускай і лацінскай моў. Праца ў семінарыі працягвалася нядоўга, бо ў 1921 годзе польскія ўлады беларускую навучальную ўстанову зачынілі. І тады Баляслаў Пачопка едзе на Ваўкавышчыну і працуе настаўнікам. Але там ён вырашае поўнаасцю прысвяціць сябе рэлігіі. Пачопка звяртаецца ў Ватыкан з просьбай дазволіць яму прыняць усходні абрад. Такі дазвол ён хутка атрымлівае, а мітрапаліт Андрэй Шаптыцкі ў 1926 годзе ў Львове асабіста пасвячае яго на святара візантыйскага абраду.

У 1926 годзе Баляслаў Пачопка з жонкаю і пяццю дзецьмі прыязджае на Палессе ў вёску Бабровічы Косаўскага павета (цяпер Івацэвіцкі раён). Як згадвае сын Баляслава Пачопкі — Пётр Пачопка („Царква”, 2001, № 3, с. 14), спачатку сям’я пасялілася ў кватэры ляснага Чашэйкі-Сахацкага, бо плябанія патрабавала рамонт. У дрэнным стане была і царква. Але хутка уніяцкі святар пачаў будаваць новую царкву пры фінансавай дапамозе ўсё той жа Магдалены Радзівіл. І ў чэрвені 1938 года імша і ўсходні малебен адпраўляліся ўжо ў новай царкве. Баляслаў Пачопка працуе пробашчам не толькі ў Бабровічах, але і вікарыем у лацінскай парафіі ў Целяханах. Акрамя сваёй святарскай місіі беларус-уніят шмат піша. Ён актыўна выступае на уніяцкіх канферэнцыях у Пінску па пытаннях удакладнення ўсходняга абраду, друкуецца ў беларускіх каталіцкіх выданнях. За прыхільнасць да беларускай мовы і культуры яго пастаянна праследавалі польскія ўлады.

У верасні 1939 года на Палессе прыходзіць ужо савецкая ўлада. Як згадвае сын святара — Пётр Пачопка, адразу пачаўся новы пераслед уніяцкай парафіі ў Бабровічах. „Былі гэта нечаканыя рэвізіі пад выгледам пошуку зброі, падаткавыя загады, якія спляціць было немагчыма з прычыны іх значнай сумы, стала прысутнасць партыйных дзеячаў, а часта і афіцэраў НКВД, пасля чаго нярэдка адбываліся допыты. У рэшце рэшт у лютым 1940 года быў учынены ўзлом у царкву, былі скінуты іконы з іканастаса і са сцен, пры гэтым было пабіта шкло, былі знішчаны падсвечнікі і нават пашкоджаны алтар і даразахавальніца, у якой, на шчасце, не было тады Святых Дароў. Праз два або тры дні пазней прыйшоў „председатель сельсовета” і, звяртаючыся да тых дзеячаў, выкрыкнуў: „Он сам это сделал для подрыва власти”, — прыгадвае Пётр Пачопка („Царква”, 2001, № 3, с. 14).

Пасля такіх ператрусаў Баляслаў Пачопка некалькі разоў кладзецца ў шпіталь у Целяханы. Яго пачынае трывожыць сэрца. Позней восенню 1940 святар зноў трапляе ў шпіталь і хутка памірае. Па адных звестках ён памёр ад сардэчных недамаганняў, а па іншых — яго вечарам збілі неведомыя асобы, падсланыя НКВД.

Фармат А-4: Беларусь — людзі і месцы

Кафедра беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку запрасіла на фатаграфічную выставу п.з. „Беларусь — месца і людзі”, якой пачатак адбыўся 27 мая г.г. у холле універсітэта ў будынку на Універсітэцкім пляцы (былы „Дом партыі”). На высокіх сценах ужо помніка архітэктуры змешчана невялікая частка збораў фотаздымкаў аўтараў, якія пабывалі на экскурсіях-экспедыцыях у Беларусі разам з доктар Аленай Глагоўскай. Прывіталі вельмі сардэчна і генеральнага консула Міхала Аляксейчыка, зараз у Беластоку, а раней у Гданьску, які шмат памог у арганізацыі і выездаў у Беларусь, і арганізацыі першых выставак здымкаў з вандровак па Беларусі (напр. у 2002 г. у Сопаче).

— На вернісажы сабралася таксама грамадка з гэтых аўтараў-вандроўнікаў, — сказала ініцыятарка і апіякунка вандровак. — І прашу кожнага з вас сказаць што-небудзь аб сваіх уражаннях з гэтых падарожжаў. Грамадка вандравала ў розныя перыяды па Беларусі. З сабраных тут я бачу Гражыну Харытанюк, Гандзю Кандрацюк, Весіка Харужага, Міру Лукшу, Паўла Мажэйку, Іаанну Тамчук, Марка Кірылюка. Кожны бачыў па-свойму Беларусь і кожны пра яе скажа. Першы раз мы выбраліся ў жніўні 1999 года, са студэнтамі, на бусе

фота Міры ЛУКШЫ

Правінцыя. Перад палацамі — курачкі. Палац Чапскіх у Прылука

Алеся Сурава з Гродна з ягоным сябрам-медыкам-бізнесоўцам. Пасля мы ў ваколліцы 15 жніўня ездзілі ў сяброўскай кампаніі ў Беларусь. Гэтую Беларусь кожны з нас убачыў інашай. Іншай таксама ад тае, якую прадстаўляюць яе польскія медыя. Мы чулі амаль выключна беларускую мову. Убачылі зусім іншых людзей. Студэнтаў здзіўля-

ла перш за ўсё фраза „калі ласка” — не пасавала ім быццам для кантэксту. І яшчэ адно: усіх іх вучылі, што ў Савецкім Саюзе няма храмаў, а тут — у кожным мястэчку ці вёсцы — царква і касцёл. У нікога не было „крэсавых” канатацый. Ніхто не ехаў туды, каб пабачыць Польшчу. Я памятаю, з якой радасцю адкрывалі яны Крэва, рэальную мясціну. Вельмі памагла мне ў арганізацыі вандровак Гражына Харытанюк. Ганна Кандрацюк сабрала вялікі матэрыял пра „блакітную рэспубліку” на старонкі „Нівы”.

— Сустрэча з Беларуссю ў 1999 годзе не была для мяне першай, — сцвердзіла Ганна Кандрацюк. — Гэта не была для мяне сенсацыя, але гэтыя вандроўкі цаню па сённяшні дзень якраз за тое, што яны паказвалі правінцыю, якая паводле мяне дасканала захавала пласт Вялікага княства Літоўскага, а нават дахрысціянскі. Для мяне вобраз Беларусі гэта не ёсць Мінск. Здымкі нам удаліся — мелі мы на гэтых вандроўках цудоўнае надвор’е, добрае сонца. Тут толькі невялікая частка фатаграфій, якія мы выканалі. Я ў сваім архіве маю за пяцьсот здымкаў. Многія з іх пасля падказвалі мне напісанае ў цыкле рэпартажаў „Блакітная рэспубліка”, з якіх складлася кніга. Тое, што

мяне цягнула ў Беларусь, гэта людскія сітуацыі. Чалавек лавіў там натхненне ад прыгожых сустрэч з людзьмі, ад важных для мяне месцаў, асабліва манастыроў, якія натхнялі і мацавалі да наступнага жыцця, давалі духавасці, калі чалавек можа адчуць неба. І для таго, каб пасля расказаць пра Беларусь, нармальную краіну, блізкую палякам.

Пасля далучыўся да вандровак Весік Харужы, які быў на некалькіх экскурсіях.

— Мы пабывалі і ў большых гарадах — у Мінску, Віцебску, Гомелі, Баранавічах, але пабачылі і правінцыю, — вёскі, мястэчкі, адчулі подых, атмасферу правінцыі. Пабывалі мы ў гістарычных месцах, сустрэліся з цудоўнымі людзьмі. Гэта напэўна нас узбагаціла...

На адкрыцці выставы прагучалі і вясёлыя ўспаміны аб прыгодах, якіх было багата ў вясёлай і дасціпнай кампаніі ды ў часам крыху экстрэмальных умовах. З часткай іх пазнаёмімся ў зборніку Ганны Кандрацюк, які абавязкова павінен выйсці — добра было б, каб з каляровымі здымкамі — у „Блакітнай рэспубліцы”! А паглядзець невялікі збор здымкаў з падарожжаў па Беларусі можна на першым паверсе Філалагічнага факультэта ва універсітэцкім будынку ў цэнтры Беластока.

(лук)

Паколькі лета — гэта час падарожжаў, то, мяркую, было б няблага і нам павадраваць па розных мясцінах, не адыходзячы ад свайго камп’ютэра. Тым больш, што гэта значна танней, чым набываць білеты ў абодва бакі, пакаваць рэчы і турбавацца, каб чагосьці не згубіць у дарозе. Таксама да інтэрнэт-вандраванняў не маюць ніякага дачынення межы, мытні, пагранічнікі, візы і пашпарты.

Адным з найбольш цікавых гарадоў Беларусі без ваганняў можна назваць Мазыр. Размешчаны на поўдні краіны, ён за апошнія дзесяцігоддзі стаў вядомым, дзякуючы свайму нафтапрацоўчаму камбінату. Але для нас, зразумела, цікавымі з’яўляюцца не столькі эканамічныя дасягненні ці праблемы гэтага горада, колькі культура, гісторыя і погляд мясцовых жыхароў на праблемы сучаснай рэчаіснасці. Дапамагчы даведацца пра гэта дазволіць сайт „Вольны Мазыр” па адрасе <http://www.freemazyr.ucoz.ru>.

Першая старонка сайта выглядае даволі прывабна — калаж з фотаздымкаў гарадскіх пабудоў, карт і гербаў прыцягвае ўвагу інтэрнэт-вандроўніка. Праўда, галоўная плошча першай старонкі адвездзена не для навін з самога Мазыра, толькі паведамленням Радыё Свабода, што зніжае цікаўнасць да сайта, бо менавіта найбольш вартымі ўвагі з’яўляюцца эксклюзіўныя навіны з месца.

З такіх прычын, мяркую, адразу варта заглянуць на старонку „Гісторыя горада”, хоць яна размешчана далёка не ў першых рубрыках сайта. Адсюль мы можам даведацца калі ўзнік Мазыр, пазнаёміцца з асноўнымі датамі яго гісторыі, расповедамі пра герб і назву.

Дарчы, калі паглядзець на герб Мазыра, атрыманым разам з Магдэбургскім правам, то ўбачым, што ён вельмі на-

гадвае „Белага арла”. Праўда, мазырскі арол не белы, толькі чорны, а таксама не мае кароны.

Як у кожнага горада, які ўзнік у часы сівой даўніны, у Мазыра знойдзецца не адна версія аб паходжанні назвы. Аб гэтым, а таксама аб побыце Мазыра мінулых стагоддзяў можна пазнаёміцца ў падрубыцы „Назва”.

Рубрыка „Фотаальбом” спярша падаецца цікавай, бо напачатку месцяцца здымкі розных палітычных акцый у Мазыры. Праўда, потым цікавасць губляецца, бо далёка не кожнаму захочацца праглядаць мноства фатаграфій з аднаго і таго ж канцэрта „металічнага” гурту.

Аб тым, што невядомыя стваральнікі сайта з’яўляюцца прыхільнікамі сучаснай беларускай рок-музыкі мы даведаемся са старонкі „Вольная музыка”. Сярод тамашніх паведамленняў — навіны музычнага жыцця не надта мільгаючых на тэлеэкранах сапраўдных беларускіх гуртоў і выканаўцаў, такіх як „N.R.M.” і Піт Паўлаў.

Далёка не на кожным сайце, які прэзентуе тую ці іншую мясцовасць, месцяцца яе фотаздымкі, зробленыя з касмічнага спадарожніка. У „Вольным Мазыры” яны ёсць. Праўда, разглядзець на іх якія-кольвечы будынкi немагчыма, але сам факт існавання на сайце такога фота выклікае зацікаўленне.

Варта адзначыць, што сайт ужо сваёй назвай успрымаецца як дэмакратычна-апазіцыйны. Яго аўтары не хаваюць сваіх поглядаў і стараюцца спрычыніцца да падтрымкі дэмакратычных памкненняў прагрэсіўнай часткі беларускага насельніцтва. З таго не дзіўна, што на сайце існуе рубрыка „Парады праваабаронцы”.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

СПОРТ Беларусь, беларусы..

Ці ўпалюем „мядзведзяў”?

Пакуль разгараецца фінальная стадыя футбольнага чэмпіянату Еўропы, прадстаўнікі іншых гульнівых відаў спорту вядуць змаганне ў розных кваліфікацыйных турнірах. Мінулы тыдзень быў гарачым і для беларускіх нацыянальных зборных.

Найперш трэба адзначыць жаночую гандбольную дружыну пад кіраўніцтвам Канстанціна Шараварава. У матчах так званай накаўт-раунда яна заваявала права выступаць у фінальнай стадыі першынства кантынента! Сур’ёзным бар’ерам на гэтым шляху была каманда Славеніі. У першым паядынку ў Мінску нашы дзяўчаты стварылі важны запас мячоў 29:25. Праўда, надавацца было рана. Менавіта такой перавагі пасля хатніх матчаў бракавала айчынным гандбалістам на аналагічных адборавых стадыях двух апошніх топ-турніраў, каб перамагчы Нідэрланды і Македонію. Зараз сумную статыстыку, калі чатыры гады запар жаночая гандбольная Беларусь не трапляла на галоўныя чэмпіянаты, удалося „збіць”. Беларускі ў славенскім Цэле, што рэдка здаецца з нашымі камандамі, гулялі з пазіцыі сілы і не далі сваім прыхільнікам нагоды хапацца за валідол і іншыя лекі. Фінальны свісток зафіксаваў нічыю 25:25, якая натуральна лягла на нашу агульную карысць. Выдатна згуляла на браме Алена Абрамовіч, якая выступае за клуб з Венгрыі. А ў атацы ролю галоўных скрыпак ігралі па чарзе Лілія Арцюховіч, Валянціна Грыгор’ева і Алеся Курчанкова. Наша каманда не так даўно перажыла змену пакалення і цяпер можа марыць пра новыя вяршыні. Фінал еўрапершынства адбудзецца ў снежні на пляцоўках Македоніі.

Куды складанейшае заданне стаіць перад беларускімі гандбалістамі. У слаборы плей-оф ім даводзіцца змагацца з грознай зборнай Расіі. Нашы гандбалісты толькі

адзін раз у гісторыі гулялі на чэмпіянаце свету — у далёкім 1995 годзе. Пасля гэтага як адрэзала — шэсць кваліфікацый да планетарнага першынства нязменна завяршаліся фіяска. Папраўдзе, няшмат і зараз шанцаў прабіцца ў вышэйшы свет. І гэта прытым, што наша зборная пад камандаваннем легендарнага Спартака Мірановіча перажывае зараз пэўны рэнесанс. З расіянамі, што цікава, да гэтага беларусы сустракаліся толькі адзін раз, прайграўшы ў 1994 годзе на чэмпіянаце Еўропы — 23:31. Пасля гэтага лёс не зводзіў разам, а таварыскіх гульніў сапернікі пазбягалі. Сёння зборную Расіі, якая з трыскам правалілася на апошнім кантынентальным першынстве, фактычна прадстаўляе адзін суперклуб — „Чэхаўскія мядзведзі”. Матч у Мінску ў мінулую нядзелю паказаў беларусам, што з усходнімі суседзямі можна біцца на роўных, але ўпалюем „мядзведзяў” па суме дзвюх сустрэч будзе надзвычай цяжка. Сустрэча ў сталічным Палацы спорту ішла з пераменным поспехам і завяршылася парытэтам — 26:26. Цяпер трэба спрабаваць ламаць комплекс „малодшага брата” далей.

А ў французскім горадзе Нансі працягваецца другі круг валебольнай кваліфікацыі жаночых дружын. Тыдзень таму ў першым заходзе беларускі на сваёй пляцоўцы перамаглі з сухім лікам Аўстрыю і Венгрыю, а Францыі прайгралі 0:3. На пачатку другога круга нашы зноў разграмілі аўстрыек — 3:0. Наўпрост пупёўку на чэмпіянаце Еўропы атрымае толькі пераможца групы (ім, напэўна, без праблем стане Францыя), але за другое месца дзяўчат змагацца сэнс ёсць — хто яго зойме, трапіць у дадатковыя стыкавыя матчы. Беларускія ж валебалісты ў кваліфікацыі ўжо „адстраляліся”, заданні не выканаўшы.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Экуменічнае свята Альхоўкі 15.06 – 21.06

Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

У вёсцы Альхоўцы Нараўчанскай гміны жывуць найлепшыя леснікі Белавежскай пушчы — можна пра іх знайсці весткі нават у інтэрнэце. А найлепшыя адмыслоўцы з іх дык гэта род Скепкаў, а сярод іх — Колянкі. І пакуль збярэшся туды ў госці, скажучы людзі: зайдзі да Боркі Петручука, да Мікалая Варанецкага — настаўніка, ну і да аднаго з новых жыхароў — прапраўніка Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча — Тадэвуша Кшыжанскага. Жыве ён тут пару гадоў, стартаваў нават у выбарах на солтыса, але ж выбраў Юрку Лукшу. Кажы пра маладога солтыса бабуля Оля Галабурда, сёння, 1 чэрвеня, апранутая вельмі прыгожа і ўрачыста, як і ўся вёска: ён, як тутэйшы, ведае лепш, якія справы ў каго, ведае ж нават дзе ў каго палатка і што там пасеяна.

Маня, Оля і Іван на лавачцы

Кшыжанскі ж — таксама добры чалавек. Усе тут ладзяцца добра, і нашы, і палякі, тут людзі незавідныя, шчырыя. Вёска чысценькая, кожны дбае і пра свой падворак. А Кшыжанскі, кракаўскі кінематаграфіст, з выбару апынуўшыся ў падпушчанскай вёсцы, вельмі спрыяе развіццю і самой Альхоўкі, і ўсяе ваколліцы. Вось і задумаў пяць гадоў таму Свята вёскі. На Тройцу абысці ўсім, і праваслаўным, і католікам, усе свята месцы — святочна ўпрыгожаныя крыжы з хрэсным ходам са святарамі, памаліцца за жывых і адышоўшых, падзякаваць за тое, што маем, папрасіць у Госпада спору ў плёнах і іншых жыццёвых справах... А пасля разам сесці ў святліцы, пачаставацца, павесаліцца. Патрэбны такія вяселлі ў вёсцы, дзе штотараз радзей бываюць радасныя мерапрыемствы... Людзі тут старыя (найменшая — Мартынка Лукша, сястрычка трох вялікіх ужо братоў), а і вёска — немаладая — першыя пісанья звесткі пра Альхоў-

Сям'я Скепкаў і Лукшаў

У хрэсным ходзе — і а. Войцех — спецыяльна прыехаў да сяброў з Супрасля. Разам з а. Аляксандрам Сурэлем

ку паходзяць з 1757 года. Паселішча ўзнікла на аднайменным урочышчы як сяліба лясной службы — асочнікаў. Прыпушчанскія вёскі падступае лес — можна сказаць, што зямлю, вырваную пушчы нашымі продкамі, забірае ён назад. На палаткі выходзяць магутныя жыхары пушчы — зубры, бухтуюць дзікі. Пенсіянеры таксама быццам бы перасталі змагацца з пушчай, адклалі набок тапары...

— Сёння абыдзем і памолімся пры ўсіх нашых крыжах, — прывітаў нас ініцыятар Свята вёскі, выйшаўшы на шырокую дарогу ў вёску, працяг Варанецкага шляху. — Папраўдзе ідэя была не так мая, як мае жонкі Барбары Бабіцкай-Кшыжанскай: штогадовае пасвячэн-

Ліда Вярбіцкая і Мартынка Лукша

не вёскі, на Зелянец. Да нашага бацькошкі з Нараўкі далучыўся быў тады нараўчанскі пробашч Войцех Красніцкі (цяпер яго выслалі ў Супрасль на новую парафію). І сёння ён да нас з Супраслі прыедзе. Прыязджае шмат гасцей да жыхароў — гэта вельмі добрая нагода сустрэцца. Запрашаем улады, леснікоў. Уся вёска — у 800 метраў — святкуе.

Збіраюцца ля ўквечаных падворкаў групкі сваякоў, усе вельмі ўрачыста адзетыя, сярод іх — дзеці, дзядулі з бабулямі. З Нараўкі прывозяць харугвы, зіхцяць залатыя пераносныя крыжы. І за святарамі ў літургічным аблачэнні рушае тлум спяваючы па-славянску і па-польску — да пер-

шага блакітнага крыжа-алтара, на якім продкі альхавян прасілі Госпада асцерагаць вёску ад злога. Бачым знаёмыя твары — радных На-

Першы алтар — засцерагальны крыж

раўчанскай гміны, спявачак з „Нараўчанак”, ляснічых, жыхароў з прысёлка Прэнты, вучняў Гайнаўскага белліцця. Ёсць такія, хто едзе на калясцы — і маленькія, і старэнькія. Пры ўсіх крыжах, аж да канца, чытаюцца імёны тых, каго няма ўжо ў жывых, пералічваюцца імёны тых, за чыё добрае здравіе просяць святары ў Бога.

І зноў поўныя лавачкі перад хатамі. На іх сядзяць і прыезджыя, новыя альхавяне. І пан Маркоцкі (ён хутчэй павінен быць Весялоўскі!), варшавяк — перад хатай былога лесніка Боры Петручука (а ён сам — у прыступах з Забалоччыны). На супраць на лаўцы Галабурдаў — ба-

Тадэвуш Кшыжанскі

булі Маня ды Оля, дзед Іван чужы не ў маракоўскай форме. Зараз пачнуцца спевы ў колішняй школе, цяперашняй святліцы. Неўзабаве звечарае, пачуюцца пушчанскія спевы. Здаецца, Альхоўка і далей жыве па-свойму — цешыцца, шматлюдная, працавітая, вяселая, святочная.

(22.03. — 20.04.) Лёгка пяроймеш ініцыятыву, каб паправіць адносіны з людзьмі, асабліва з тымі, каму не было з табой па дарозе. 14-15.06. прадбачваюцца сур'ёзныя перашкоды; змяні тактыку дзеяння, не ўпірайся пры сваім. 3 19.06. галавакружэнне, недахоп мэты, боязь перад выклікамі; кіруйся ў гэты час інтуіцыяй, а не амбіцыямі.

(21.04. — 21.05.) 3 19.09. шмат дасягнеш у асабістым плане. Удасца табе халодым вокам пабачыць некаторыя справы. 16-20.06. партнёр можа наблытаць у тваіх справах, супольныя планы могуць праваліцца; падрытхуйся да гэтага — лягчэй будзе.

(22.05. — 22.06.) Каля 18.06. праблемы ў адносінах з людзьмі. Не падпісвай важных дамоў, трымай руку на пульсе і не глядзі на свет цераз ружовыя акуллары. Калі хочаш з кімсьці звязацца, гэтае пачуццё моцна вас спалучыць.

(23.06. — 23.07.) Новыя дарогі да поспеху! Хопіш вецер у ветразі, шчасце будзе пры табе ўвесь час. Знакамітая фізічная форма.

(24.07. — 23.08.) 18-22.06. цяжкасці ў адносінах. Не паддавайся намовам асоб, якія здаюцца табе быць падзронамі. Скрупулёзна пільнуй сваіх інтарэсаў. Бывае, што больш вучыць чужая дурнота, чым уласны розум.

(24.08. — 23.09.) Не дамаўляйся з блізкімі на ніякія экскурсіі ці супольныя выезды; падарожжа можа аказацца складаным, і атмосфера благой. Смела рэалізуй прафесійныя задумкі.

(24.09. — 23.10.) 16-20.06. могуць разбуацца ў табе фантазіі і гарачыя патрэбы. Можаш быць дзіка зайздросны і ненасытны! Радыкальныя дыеты, калі не ўлазіш у летняе адзенне — ідэя ненайлепшая!

(24.10. — 22.11.) Прабудзіцца ў табе аптымізм, ажывуць цудоўныя ўявы будучыні. 16-20.06. будзеш схільны да непрадуманых дзеянняў. Не затрымлівай сілай пры сабе каханую асобу, бо замест кахаць — зненавідзіць цябе! 18-22.06. можа агарнуць цябе патрэба неабмежаванай улады ды перавагі. Не маніпулюй людзьмі, бо нарабіш сабе ворагаў!

(23.11. — 22.12.) Убачыш увесь спектр сваіх магчымасцей. Будзеш моцны і разумны, ды пачнеш сумавець па яшчэ лепшым. Не абмінуць цябе зайздрасць і іншыя бурлівыя эмоцыі.

(23.12. — 20.01.) 3 19.06. зваліш з ног іншы пол (да 23.06.). 18.06. не будзеш верыць у свае сілы; не плануй важных сустрэч, можа турбаваць цябе і бяссонніца. Раптам можаш зарабіць шмат грошай, але не пераборшчай з інвестыцыямі 19-23.06. Забудзеш аб паразях!

(21.01. — 19.02.) 15.06. пільнуй сваю кішэню! Каля 18.06. наблізішся да людзей, сардэчныя сувязі і сустрэчы. Цяплей і ў фірме. Можаш адкрыць у сабе талент аздаравіцеля.

(20.02. — 21.03.) Добры час на духовыя практыкі. 18.06. (поўня Месяца) распаляцца прафесійныя канфлікты (на шчасце, застануцца ад іх толькі нямілыя ўспаміны). 3 19.06. (да 23.06.) можаш стаць ахвярай плёткаў і цяжка будзе давесці табе сваю рацыю. Будзь вельмі асцярожным!

Агата АРЛЯНСКАЯ